

FIGYELŐ
SZOLGÁLAT

ISMERTETÉSEK

021.63/100/:025.354

/GILJAREVSZKIJ/ GILJAREVSKIJ, R.S.:
International distribution of catalogue cards.

Present situation and future prospects.

/A katalóguscédulák nemzetközi használata.

A jelenlegi helyzet és a jövő kilátásai./

/Geneva/, Unesco, /1969/. 84 p. /Unesco manuals for libraries 15./

Mint ismeretes, sok könyvtár az általa készített katalóguscédulákat rendszeresen megküldi más könyvtáraknak és bibliográfiai intézményeknek további felhasználás céljából, sőt kialakulóban van egyes könyvtárak katalóguscéduláinak külföldi használata is. A katalóguscéduláknak más könyvtárak által történő felhasználása manapság olyan méreteket ölt, hogy az Unesco egyik bizottsága, az International Advisory Committee on Bibliography, Documentation and Terminology /Nemzetközi Bibliográfiai, Dokumentációs és Terminológiai Tanácsadó Bizottság/ elhatározta 1965 áprilisában Moszkvában tartott ülésén, hogy a kérdést külön - nemzetközi - tanulmány tárgyává teszi. A tervet és annak alapvető kérdéseit A. THOMPSON, az IFLA /International Federation of Library Associations = Könyvtáros Egyesületek Nemzetközi Szövetsége/ főtitkára kezdeményezte, majd az Unesco és az IFLA közötti megállapodás értelmében a konkrét tanulmány kidolgozásával a moszkvai Vseszozjuznaja goszudarsztvennaja biblioteka inosztrannoj literaturu-t /Össz-szövetségi Idegennyelvű Állami Könyvtár/ bízták meg.

1965 decemberében az említett könyvtár előzetesen széles körben megvitatott és jóváhagyott, angol és francia nyelvekre lefordított felmérő kérdőíveket küldött 32 országban működő 120 könyvtárnak és olyan egyéb szervezetnek, amelyek feltehetőleg foglalkoznak katalóguscédulák elosztásával. A tanulmány az 1966 júniusáig 21 országból beérkezett 75 intézmény válaszainak feldolgozásán alapszik. Ezeket a kötet függeléke tétélesen is felsorolja, az általuk adott válaszok

lényegének táblázatos közlésével. Az adatközlő intézmények országonkénti megoszlása a következő: Anglia 1, Ausztrália 2, Ausztria 1, Belgium 5, Csehszlovákia 2, Dánia 2, Egyesült Államok 17, Franciaország 3, Hollandia 3, India 1, Kanada 6, Lengyelország 1, Magyarország 1, Német Demokratikus Köztársaság 5, Német Szövetségi Köztársaság 1, Norvégia 1, Olaszország 1, Svájc 1, Svédország 3, Szovjetunió 15, Új-Zéland 3.

A könyv első fejezete először statisztikai elemzést nyújt a válaszadó 75 intézmény feleletei alapján a katalóguscédula-elosztó, illetve felhasználó tevékenységről, majd ezt követően - néhány kivétellel - részletesebb leírást is közöl a fenti országokban folyó ilyen irányú munkáról. Így többek között megtudjuk, hogy az említett intézmények közül 58 küld szét katalóguscédulákat, 12 csak kap ilyen anyagot, de maga nem küld /5 nem adott választ a kérdésre/. Az 58 szóban lévő intézményből a legtöbb /42/ közművelődési, 15 szakkönyvtáraknak, 75 az egyéb típusú könyvtáraknak küldi céduláit. Jelentős részüket /35/ 500-nál kevesebb intézménynek küldi kartonjait, az 1000-nél több intézménynek kartonokat küldők száma mindössze 9. A válaszokból az állapítható meg, hogy ez a szolgáltatás elsősorban a közművelődési könyvtárak számára jelentős bizonyos területeken.

Ami a cédulák felhasználásának módját illeti, 50 intézmény azt állítja, hogy azokat beosztja katalógusaiba, 8 esetben pedig a cédulák a beszerzéshez nyujtanak tájékoztatást. 55 intézmény készít könyvekről ilyen cédulákat, közülük 8 azonban folyóiratcikkekről is, 3 viszont kizárólag folyóiratcikkekről. A legtöbb intézmény igen sok kiadványról készít cédulákat; a kiadványok száma meghaladja évenként az 1000 címet, 10 intézmény esetében azonban 1000 alatt van.

A cédulák szétküldésének feltételei és gyakorisága igen változó képet mutat, a helyi feltételektől függően: 34 intézmény előfizetésre küldi a kartonokat, 22 térítés nélkül /a költségeket helyi vagy állami hatóságok fedezik/. 21 intézmény a kartonokat a könyvekkel együtt küldi, 35 külön. 25 intézmény hetenként küldi a kartonokat, ennél gyakrabban /naponként/ csak 2 nyújt ilyen szolgáltatást; 8 kéthetenként, 1 negyedévenként, sőt 3 csak évenként egyszer küldi céduláit. A kartonok szétosztása a legtöbb esetben egy-egy államon belül történik, csak kevés könyvtár, illetve feldolgozó központ küld kartonokat külföldre előfizetésre vagy nemzetközi csereegyezmény alapján.

A második fejezet a katalóguscédulák nemzetközi használata hasznosságának kérdéseivel foglalkozik. A kérdőívekre adott válaszokból az derül ki, hogy a könyvtárakat a katalógizálási munka alól nem mentik fel teljesen a központilag előállított katalóguscédulák még azokban az országokban sem, ahol számos nagy elosztó központ van. A felmérés kapcsán válaszadó könyvtárak túlnyomó része nem kap teljes szerzeményezéséhez központilag, illetve más könyvtárak által előállított katalóguscédulákat.

Az Egyesült Államokban az Association of Research Libraries /Tudományos Könyvtárak Szövetsége/ 1964. évi ülésén kimutatták, hogy

74 tudományos és szakjellegű tagkönyvtára egy év alatt beszerzett 4 750 000 kötetnek több mint a felét központi katalóguslapok hiányában helyileg kellett katalogizálni /54%/. A helyi katalogizálás költségei meghaladták a 18 millió dollárt, és a feldolgozásra váró művek száma állandóan növekedett.

A vizsgálatok kimutatták, hogy az akkori központi katalogizálási gyakorlat nem volt kielégítő, különösképpen a külföldi kiadványok tekintetében. A Tudományos Könyvtárak Szövetsége programot dolgozott ki az azóta közismertté vált megosztott katalogizálásra /shared cataloging/ vonatkozóan, amely nemzeti katalogizálási központ felállítását javasolta a Library of Congressben /Kongresszusi Könyvtár/. Az azóta életbe lépett program szerint a Kongresszusi Könyvtár számos külföldi katalogizálási központtal szerződést kötött címfelvételek elkészítésére és azok megküldésére. A Kongresszusi Könyvtár által beszerzett külföldi művek jelentős része ma külföldi katalogizáló központok által készített címfelvételek alapján kerül az Egyesült Államokba.

Kétségtelen, hogy ma már sok országban a hazai dokumentumokról teljességre törekvő és jól szerkesztett bibliográfiai kiadványok készülnek, kitűnő címléírások alapján. Az egyes államokban folytatott központi feldolgozás azonban a legutóbbi időkig csaknem kivétel nélkül a saját országban kiadott művekre vonatkozott, a többi országból beszerzett műveket a könyvtárak egymástól függetlenül maguk katalogizálták. A külföldi könyvek címléírása azonban sok esetben nehézségekkel járó, bonyolult feladat, a könyvtáros munkája lényegesen könnyebb lenne és a katalógus minősége megjavulna, ha külföldi, központilag készített katalóguslapokat lehetne beszerezni a külföldi művekhez.

A tanulmány felveti a kérdést: miért nem történik kiterjedt körben a katalóguscédulák külföldi, illetve nemzetközi felhasználása? Kétségtelen, hogy különféle szervezési és pénzügyi nehézségek vannak ezen a téren, azonban nem ezek a lényegesek. A szerző szerint a fő nehézségek az egyöntetűség hiányára vezethetők vissza a katalogizálási és bibliográfiai leírás gyakorlatában, továbbá a könyv beszerzése és a katalóguscédula kiadása közötti viszonylag hosszú idő a másik megoldásra váró alapvető nehézség. A fentiek kiküszöbölése érdekében fontos lenne a nemzetközi szabványosítás megvalósítása a címléírás terén, valamint a könyv címlapjának a verzóján a címléírás feltüntetésének bevezetése.

A tanulmány harmadik fejezete a katalogizálási szabályok nemzetközi szabványosításának kérdésével foglalkozik és ezzel kapcsolatban kiemeli az 1961. évi párizsi nemzetközi katalogizálási konferencia jelentőségét. Rámutat arra, hogy a katalogizálás terén kívánatos nemzetközi egyezmény létrejöttének voltaképpen az az alapvető nehézsége, hogy a két fő rendszer: az angol-amerikai és a német /porosz/ gyakorlat sok tekintetben eltér egymástól. Az angol-amerikai katalogizálási szabályoknak erős pontja a testületi szerzők fogalmának elismerése és a címfelvételben való kiemelt alkalmazása, valamint a művek címe alatt történő felvételek esetében azok egyszerű alfabetikus besorolása. Ezzel szemben a német rendszer elvetette a testületi szerző

fogalmát, illetve annak érvényesítését a katalogizálásban, továbbá a címfejen a szavak grammatikai rendjének szempontjait juttatta érvényre. A párizsi konferencia legfőbb eredménye, hogy számos tekintetben feloldotta az ellentmondásokat a két rendszer között és így előkészítette az utat legalább a rendszó fokozatos szabványosítására, amitől végeredményben a könyvek azonosítása és a cédulák helye függ a betűrendes| katalogusban.

A konferencia eredményeit valamennyi országban üdvözték, csaknem valamennyi résztvevő kifejezte azt az álláspontját, hogy az egyes országok katalogizálási szabályait módosítani kell a konferencia által elfogadott elveknek megfelelően. Különösen fontos, hogy a német könyvtárosok is felismerték a merev porosz címfelvételi szabályok feladásának szükségességét. A párizsi konferencia azonban nem oldott meg minden kérdést, ez nem is volt várható tőle. Nem oldotta meg a címfelvétel valamennyi elemének, azok sorrendjének egységes szempontok alapján történő rendezését; ezek tekintetében továbbra is eltérések vannak az egyes államok címfelvételi gyakorlatában.

A könyv utolsó fejezete magában a dokumentumban közölt címfelvétel /cataloguing in source/ kérdésével foglalkozik. Az a törekvés ugyanis, hogy a katalóguscéduláknak voltaképpen a könyvvel egyidőben kellene elkészülniök, nem új, de a legujabb időig ennek megvalósítása technikai nehézségek miatt viszonylag szűk körben vált lehetővé. A nemzeti használat szempontjából az volna a legelőnyösebb, ha a címfelvétel magában a dokumentumban kerülne közreadásra, vagyis a könyv és a címfelvétel egyidejűleg érkezne a könyvtárba.

Ezen a téren az első gyakorlati lépéseket a tudományos periodikumok kiadói tették meg, amikor egyes folyóiratokban külön íveken, 75 x 125 mm szabványméretben megadták a cikkek bibliográfiai leírását. Ez a gyakorlat ugyan nem vált általánossá és arra sincsenek pontos adatok, hogy az ily módon közreadott katalóguslapok milyen mértékben kerültek hasznosításra.

Ami a könyveket illeti, a helyzet itt lényegesen eltérő. 1958-ban az USA Kongresszusi Könyvtára néhány hónapon keresztül 157 amerikai kiadó könyveit még megjelenésük előtt katalogizálta. A teljes kongresszusi könyvtári címfelvételt belenyomatták 1203 mübe, és mintegy 200 könyvtár vett részt a használhatóság vizsgálatában. A kísérlet eredményéről külön jelentés is készült.

A jelentés a tapasztalatokat a kiadók, a Kongresszusi Könyvtár és a felhasználók szemszögéből elemzi. Valamennyien /elégedetlenek az elért eredményekkel. A kiadók panaszkodnak, hogy a kefelevonatok megküldése a Kongresszusi Könyvtárnak a címfelvétel elkészítése céljából és annak benyomtatása a könyvbe, feltartóztatja a nyomdai és a kiadói munkát és kötetenként mintegy 15 dollárral növeli a költségeket. Az 1959-ben az USA-ban kiadott mintegy 30 000 mű esetében ez 450 000 dollár többletkiadást jelentett volna, ami kereskedelmileg nem indokolható. Ami a kérdésnek a Kongresszusi Könyvtárra vonatkozó részét illeti, a helyzet az volt, hogy az említett könyvtár a kísérlet ideje alatt naponta mintegy 11-18 kefelevonatot katalogizált 24, rendkívüli esetben 48 óra átfutási idő alatt. A szerző vázlatosan be-

mutatja a Kongresszusi Könyvtár munkaműveleit, fogalmat nyújtva az említett könyvtár feldolgozó munkájának bonyolultságáról és alaposágáról. Minden megjelenő műnek hasonló módon való katalogizálása esetén naponta 120 művet kellett volna feldolgozni, ami viszont 250 - 300 000 dollár költséghatással járna évenként.

A kísérlet a felhasználó szempontjából sem vezetett kellő eredményre. A dokumentumban közzétett címfelvételeknek több mint a fele korrekcióra szorult a megjelent művek - végleges - bibliográfiai adatai szemszögéből. Az esetek jelentős részében ugyanis a kefelevonatok katalogizálása után még változások álltak elő a művek bibliográfiaiban fontos adataiban /címben, alcímben, impresszumban, oldalszámokban, sorozati megjelölésben stb./. A kísérlet kimutatta, hogy lényegében véve nem történt jelentős előrehaladás magában a könyvben megadott címfelvétel révén, mivel minden ily módon közzétett felvételt használatbavétel előtt alaposan ellenőrizni kellett, és 50%-nál kevesebb esetben volt a könyvben közölt katalógusfelvétel módosítás nélkül elfogadható, illetve alkalmazható.

A szerző ismerteti a kérdéssel kapcsolatban a Szovjetunióban követett gyakorlatot is, amely sok tekintetben lényegesen eltér az amerikaiétól. A Szovjetunióban 1961. január 1. óta a nagyobb kiadók a 8000 vagy ennél nagyobb példányszámban megjelenő műveket tartoznak ellátni bibliográfiai leírással, könyvszámmal, szakjelzettel és tartalmi kivonattal. A Moszkvában és Leningrádban kiadásra kerülő művekkel kapcsolatban ezt a munkát a kiadók által alkalmazott szakemberek végzik, a többi kiadó által megjelentetett művek esetében a szóban lévő feladatot könyvtárak vagy pedig a területileg illetékes könyvtárak látják el. A Lenin Könyvtár is hatékonyan támogatja a kiadókat ezen a téren egyrészt kézikönyve /A kiadók könyvosztályozása és katalogizálása. Moszkva, 1964./, másrészt értekezletek és tanfolyamok szervezése útján. A széles körben kialakult tevékenység hatékonyságának értékelése azonban még hátra van, az elismerő vélemények mellett kritikus hangok is észlelhetők a kérdéssel kapcsolatban.

A szerző megítélése szerint az Egyesült Államokban és a Szovjetunióban folyó fenti munkálatok hiányosságai ellenére is hozzájárulnak a katalóguskartonok nemzetközi használatának előmozdításához, azonban a jelenlegi gyakorlatot tökéletesíteni kell. Célszerűbb lenne, ha a katalóguscédulák szövegét a kiadók nem nyomtatnák be magába a könyvbe, hanem a mű végleges formájának és bibliográfiai adatainak kialakulása után, az un. műszaki példány alapján kerülne sor a katalogizálásra, és szövegét a hibajegyzékekhez hasonlóan csatolnák a műhöz. Ilyenformán a katalogizálás nem hátráltatná a könyv kiadását, a könyv végleges bibliográfiai adatait tartalmazhatná, és a könyvvel együtt juthatna el a könyvtárakba, ahol azután az ily módon megkapott címfelvételekről megtörténhetne megfelelő példányszámban a cédulaszorosítás is.

A kötet végül 40 tételből álló bibliográfiát közöl, továbbá függelékként ismerteti a tanulmány alapjául szolgáló felmérés kérdőívnek pontjait /kérdéseit/, a kérdőívet megkapó intézmények országainak jegyzékét, a kérdőívre válaszoló intézmények listáját, a kapott válaszok táblázatos összefoglalását, majd pedig egyes, központilag előállított katalóguscédula-mintákkal zárul.

/Balázs János/

LIEBAERS, H.:
Shared cataloguing.

/A megosztott katalogizálás./

Unesco Bulletin for Libraries, 24.k. 2.sz. 1970. p.62-72. és 3.sz.
1970. p.126-138.

A fenti folyóirat két egymást követő számában közzétett nagyobb terjedelmű cikket az IFLA /International Federation of Library Associations = Könyvtáros Egyesületek Nemzetközi Szövetsége/ elnöke az Unescoval kötött megállapodás alapján írta, ezért a tanulmány nemcsak tárgyánál, hanem megjelenésének körülményeinél fogva is különös figyelmet érdemel a nemzetközi könyvtári életben.

A tanulmány első része a megosztott katalogizálási programnak az USA-n belüli, második része pedig azon kívüli vonatkozásaival foglalkozik nemcsak leíró, hanem kritikai szempontból is, bár a szerző hangsúlyozza, hogy a program kezdete óta eltelt néhány év még túl rövid idő a program értékeléséhez.

Az 1965-ben jogszabályba iktatott NPAC /National Programme for Acquisitions and Cataloguing = Országos Gyarapítási és Katalogizálási Program/, vagy más elnevezéssel Shared cataloguing /megosztott katalogizálás/ nemcsak az európai megfigyelők szemében imponáló kezdeményezés, hanem még az Egyesült Államok számára is példa nélkül álló vállalkozás. A kevésbé gazdag államoknak is tanulmányozniuk kell a programot és oda kell hatniok, hogy abból minél több hasznot biztosítsanak a maguk számára. A program lehetőségeinek és eredményeinek nemzetközi hasznosításával az IFLA különböző szekciói és bizottságai is foglalkoznak. Vizsgálódásaik elsősorban az LC /Library of Congress = Kongresszusi Könyvtár/ nyomtatott katalóguscéduláinak az Egyesült Államokon kívüli használatára, másrészt egyes beszerzési eljárásoknak a fejlődő országok vonatkozásában való alkalmazására irányulnak.

Ami a program eredetét illeti, azt nem szabad elszigetelt jelenségként vizsgálni. A könyvtárosokat ugyanis már régóta nyugtalanítja az a tetemes idő-, munka- és pénztékozlás, amelyet ugyanannak a műnek a különböző könyvtárakban való ismételt katalogizálására kell fordítani. A Kongresszusi Könyvtár már 1901 óta rendszeresen végzi az amerikai könyvtáraknak központilag előállított és nyomtatott katalóguslapokkal való ellátását. Ez azonban szigorúan nemzeti bázison alapult és nem vette figyelembe az egyéb országokban végzett katalogizálási munkát. A kérdés fejlődéstörténetében fontos szerepe van annak a további ténynek is, hogy az utóbbi évtizedekben, főleg pedig a II. világháború óta lényegesen megnövekedett az amerikai kutatóknak és könyvtáraknak a külföldi szakirodalmi termékek iránti igénye. Ennek lényeges megnyilvánulása a Farmington-terv is. Ez az igény nemcsak a fejlett, hanem a fejlődő országok vonatkozásában is egyre erőteljesebb lett. Ez utóbbira jellemző példa, hogy az amerikai törvényhozás külön jogszabályban biztosította, hogy egyes fejlődő országok részére nyújtott devizahitelek egy része kiadványok beszerzésére fordítható. Azonban mindezek a lehetőségek nem voltak elegendőek a kutatók szakirodalmi igényeinek megfelelő kielégítésére; ezen a téren a

megoldást az 1965. évi NPAC megvalósítása útján kívánják elősegíteni.

Az NPAC előkészítésében jelentős szerepe volt az amerikai ARL-nek /Association of Research Libraries = Tudományos Könyvtárak Szövetsége/, amely számos meggyőző tényre hivatkozva igyekezett a jogszabályalkotókat meggyőzni a program szükségességéről és előnyös voltáról. Így hangsúlyozta, hogy az ARL-hez tartozó 74 nagyobb könyvtár pl. évente 18 millió dollárt fordít katalogizálásra, de ez az összeg csak töredéke az USA-ban erre a célra fordított kiadásoknak. Arra is rámutatott, hogy a Kongresszusi Könyvtár által /a program megvalósításának kezdetét megelőzően/ mintegy 17 000 amerikai könyvtárhoz egy év alatt eljuttatott 47 millió nyomtatott katalóguscédula a könyvtár által beszerzett műveknek a felét sem fedi, vagyis az eredeti katalogizálásnak nagyobbik felét még mindig az egyes könyvtárakban helyileg végzik, ami a munka tekintetében a duplikációk óriási mértékére utal, nem is számítva a jelentős idővesztést. Igen figyelemreméltó volt továbbá a program megalapozásánál az ARL-nek az az érve, hogy a megfelelő nyelvtudású és szaktudományi képzettségű könyvtárosok terén fennálló országos hiány következtében a rendelkezésre álló munkaerők igénybevételének optimális volta csakis a program révén biztosítható.

A fenti előzmények és indokok alapján elfogadott program végrehajtásához az USA jelentős költségvetési eszközöket is biztosított /az USA költségvetési éve július 1-el kezdődik és június 30-al ér véget/. Így 1966-ban 300 000, 1967-ben 3 000 000, 1968-ban 5 000 000, 1969-ben 5 500 000 dollár volt az előirányzat. 1970-re 7 356 000 dollár összeget kívántak a program céljára biztosítani, de végül is 4 500 000 dollár megszavazására került sor, ami a tervezett célkitűzések megvalósításának redukciójához vezetett több vonatkozásban.

A program céljai a következők:

1. a világon kiadott minden olyan új könyvtári anyagnak a beszerzése, amely a tudomány művelése számára értékes;
2. erről az anyagról nyomban beszerzése után információk nyújtása nyomtatott katalóguslapok útján és egyéb módon.

Három további rendelkezés 1968-ban felhatalmazta a Kongresszusi Könyvtárat még az alábbiakra:

- a/ a művek több példányban való beszerzése az NPAC keretében;
- b/ a katalógusadatoknak nemcsak nyomtatott kartonok formájában való forgalombahozatalára, hanem egyéb kiadványok formájában is, amelyek a felsőoktatás számára szükségesek, így bibliográfiák, indexek, utmutatók, központi katalógusok formájában;
- c/ a felsőoktatási intézmények külföldi beszerzéseivel kapcsolatban az adminisztratív költségek viselésére olyan esetekben, amikor a kiadványok beszerzése nehézségbe ütközik.

E kiegészítések megvalósítására azonban pénzügyi nehézségek miatt eddig még nem kerülhetett sor.

Ami a program végrehajtásának szervezetét illeti, a Kongresszusi Könyvtár megállapodásokat kötött a különböző államokban lévő nemzeti könyvtárakkal, egyes könyvkereskedőkkel és ún. regionális központokat, egyéb beszerzési forrásokat biztosított a terv megvalósításához.

A regionális katalogizálási központok a következők: London, Wiesbaden /a Svájcban kiadott német nyelvű könyveket is megkapja/, Oslo /a finn nyelvű műveket is megkapja/, Hága, Párizs /a Belgiumban és Svájcban kiadott francia nyelvű műveket is megkapja/, Belgrád, Firenze, Tokió és Bécs.

A megosztott katalogizálás elnevezés voltaképpen arra utal, hogy az egyes regionális katalogizálási központok a Kongresszusi Könyvtár kivánalmainak megfelelően maguk végzik a kijelölt /földrajzi/ területen megjelent és beszerzett művek katalogizálását, kiegészítve a helyi gyakorlatot az igényes amerikai követelményeknek megfelelően. Így a Kongresszusi Könyvtár gyakorlata alapján alakítják ki a szerzői katalógus részére a fejszöveget, rákerülnek továbbá a címfelvételre az LC és a Dewey-féle szakszámok, a szükséges tárgyszavak. A fordításra történő utalás, a kiadvány szövegének nyelvére vonatkozó megjegyzés, ha az eltér a mű címének nyelvétől, ugyancsak helyet kap a címfelvételben. A nem latin betűs címeket a cím transliterált formája is követi. Az LC katalóguslap-száma és a szabvány-könyvszám - amennyiben azok rendelkezésre állnak - szintén feltüntetendők a megosztott katalogizálási rendszerben. A tanulmány példaképpen négy belga címleírást és azoknak a Kongresszusi Könyvtár igényeinek megfelelően történő átalakítását is közli külön táblázatban.

A regionális katalogizálási központok székhelyeit feltüntetőd táblázat felsorolja azokat a könyvkereskedéseket is, amelyek az érdekelt országokban - a Kongresszusi Könyvtárral kötött keretmegállapodások értelmében - a program végrehajtásában a művek beszerzését végzik. Az LC kialakította azokat az elveket, amelyek szem előtt tartásával ezek a könyvkereskedők a műveket kiválogatják és beszerzik. A kritériumok országról-országra változhatnak, de lényegében véve az alábbiak: általában minden beszerzésre érdemes műből egy példány megvásárlása szükséges, de bizonyos kiadványokat /szótárakat, életrajzi gyűjteményeket stb./ 4-7 példányban is beszerezhetnek azok fontosságának megfelelően. A periodikumok, az orvosi és mezőgazdasági könyvek, a gyermekkönyvek, a hivatalos kiadványok és társulati publikációk, továbbá a nagyon drága művek bizonyos kategóriáit a Kongresszusi Könyvtár esetenként más csatornákon keresztül szerzi be.

A regionális katalogizálási központok mellett a program végrehajtásában nagy szerepük van a regionális szerzeményezési központoknak, amelyek olyan országokban jöttek létre, ahol a könyvkereskedelem és a bibliográfiai szolgálat még nem fejlődött ki kellőképpen. Ezeket az országokat a szakmailag gyakorlott könyvtári személyzet nagyfokú hiánya jellemzi, ennél fogva a regionális katalogizálási központok funkciót ellátni még nem tudják, bár az LC törekszik ezeken

a területeken is a katalogizálási eljárásban járatos szakemberek kiképzésére. Ezeknek a területeknek irodalmát un. szerzeményi jegyzékek /accession lists/ reprezentálják, amelyek gyakran a nemzeti bibliográfiák helyettesítőiként vehetők figyelembe. A tanulmány felsorolja a regionális szerzeményezési központokat, amelyek Nairobiban, Rio de Janeiróban és Dzsakartában működnek. Jelentős szerepük van tovább a Ceylonban, Kairóban, Uj-Delhiben, Tel Avivban és Karacsiban működő beszerző központoknak is.

A program végrehajtásában jelentősek azok az együttműködési egyezmények is, amelyeket a Kongresszusi Könyvtár 22 ország nemzeti bibliográfiáját, illetve a kurrens kiadványok listáját szerkesztő szervezetekkel létesített. Ezek jegyzékét a tanulmány szintén közli.

A program funkcionálásának negyedik évében az NPAC 400 személyt alkalmazott, de a pénzügyi keretek csökkentése ezen a téren is redukciót követelt. Nagyrészt pénzügyi okoknál fogva a programba még nincs bekapcsolva Spanyolország és Portugália, valamint több kelet-európai állam sem. A Kongresszusi Könyvtár már régóta érdeklődést tanúsít a szovjet könyvek iránt, 1948 óta rendszeresen kiadja a Monthly Index of Russian Accessions c. jegyzékét. A szovjet szerzemények jelenleg más forrásokon keresztül jutnak Washingtonba. Az ausztráliai, új-zélandi, dél-afrikai és kanadai kiadványok közvetlenül jutnak a Kongresszusi Könyvtárba. Az NPAC egyik hiányossága, hogy a dél-amerikai spanyol nyelvterület irodalmának beszerzése még mindig meg nem oldott kérdés.

A program USA-n belüli feladatai között igen számottevő az LC nyomtatott katalóguscéduláinak szétoosztása az igénylő könyvtárak között. Ez nem kis nehézségekkel jár az ezen a téren szerzett hosszú tapasztalatok ellenére is. A Könyvtár sokoldalú gépesítési programot dolgozott ki ezzel kapcsolatban, ennek első szakasza már funkcionál is.

Van azonban egy olyan alapvetően fontos probléma, amely nem oldható meg automatizálással: ez pedig a különféle forrásokból származó és ugyanarra a műre vonatkozó bibliográfiai leírások összhangba hozása, ami közelről érinti a központilag előállított katalóguscédulák rendelését is. A Kongresszusi Könyvtár évekkal ezelőtt megkísérelte a dokumentumban közölt címfelvétel /cataloguing in source/ elvének érvényesítését, de a kiadók - nagyrészt gazdasági érdekekből - vonakodtak ennek megvalósításától. A Kongresszusi Könyvtár most újabb erőfeszítéseket tesz ezen a téren. Azonban az eddigi erőfeszítések sem voltak teljesen hiábavalók, mivel számos mű, közöttük nem egy fontos kiadvány is, a címlap verzóján bibliográfiai leírással jelent meg. Előrehaladás ezen a téren az is, hogy az amerikai kiadványok nagy többsége a részükre előre megadott kongresszusi könyvtári számmal jelenik meg, és ez alapul szolgál a nyomtatott LC katalóguscédulák megrendeléséhez. Az új könyvek szabvány-könyvszámmal való ellátása /standard book number/ szintén kedvező törekvés ebben a tekintetben.

A Kongresszusi Könyvtár által évről-évre előállított katalóguscédulák hatalmas tömegeinek felhalmozódása raktározási és keresési problémákat okozott. Az LC gépesítési terve válasz a növekvő nehézsé-

gek leküzdése érdekében. A gépesítési program operatív része a rendelési szelvények optikai olvasásán alapszik. A rendelésekről egyidejűleg és automatikusan három jegyzék készül. Az első egy szokásos módon olvasható jegyzék, amely a rendelések naplószerű nyilvántartásának funkcióját tölti be; a második egy mágnesszalagra vitt adatanyag, amely ellenőrzési, statisztikai, elemzési és számlázási célra szükséges; a harmadik a gépi rendezés, illetve válogatás céljára szolgál, hátlapján a rendelők fluoreszkáló kódjeleivel. A rendelések az IC kártyák számsorrendjének megfelelő gépi szortírozásra kerülnek.

A gép automatikusan visszarendezi a rendeléseket és a katalóguskartonokat az előfizetők száma szerint. A csomagolás és az expedálás egyelőre még kézi uton történik, de lehetőleg rövid időn belül valamennyi részmuvelet gépesítésére sor kerül /naponta mintegy 60 000 rendelés érkezik/.

1966 és 1968 között a MARC-terv/Machine-Readable Cataloguing = géppel olvasható katalogizálás/ keretében 35 000 angol nyelvű könyvet kódoltak be 62 mágnesszalagra 16 amerikai könyvtár számára, amely résztvesz ebben a programban. A terv célja voltaképpen az, hogy tanulmányozzák, hogyan lehet központilag felvett bibliográfiai adatokat számítógépek segítségével más könyvtárakban is hasznosítani.

Míg az egyes könyvtárak saját katalóguscéduláik előállítását kívánták a mágnesszalagok használata útján elérni, addig a Kongresszusi Könyvtár általánosabb elképzelés vezette, ti. az, hogy melyek azok a leghasznosabb szolgáltatások, amelyeket a gépi bibliográfiai felvételek nyújthatnak. Hamar világossá vált, hogy az eredeti programot módosítani kell, ennél fogva a program struktúráját újra kellett tervezni. Az új struktúra a régebbinél sokkal rugalmasabb, a lehetséges bibliográfiai felvételek köre jóval nagyobb, az egyes könyvtárak eltérő igényei és adottságai jobban érvényesíthetők. Nem tévesztendő azonban szem elől, hogy az új struktúra nagyobb rugalmassága ellenére is nagyobb erőfeszítéseket igényel az egyes könyvtárak programozó munkatársaitól.

A program amerikai értékelése kapcsán a szerző rámutat, hogy az NPAC felkésedést váltott ki az Egyesült Államokban; nyilvánvalóan a könyvtártörténetben ez a valaha is ismert legnagyobb szervezési és katalogizálási vállalkozás. Meglepő a nagymérvű központosítás, mivel ellentétben áll az amerikai tradíciókkal. Mint ismeretes, a Farmington-terv is decentralizált bázisokon nyugodott a II. világháború után, de csakhamar kirajzolódott annak körvonalai, hogy a tudományos könyvtárak közösségének dokumentációs követelményei országos szintű akciót igényelnek.

A magas szintű centralizáció hangsúlyozása mellett sem szabad azonban megfeledkezni arról, hogy a program szükségessége az ARL egyik konferenciáján vetődött fel, és hogy 89 tudományos és egyetemi könyvtár is részt vesz a program végrehajtásában, amelyek a programot állandó értékelésnek vetik alá. Az is figyelemreméltó, hogy a Kongresszusi Könyvtár a programról beszámolókat tart minden nagyobb szakmai konferencián és rendszeresen közzéteszi a programmal kapcsolatos jelentéseket.

Ami a program végrehajtásának számszerű adatait illeti, ezen a téren látványos eredményeket sikerült elérni. Míg 1965-ben a katalogizált művek száma 110 000 volt, addig ez a mutató 1968-ban 179 000-re, 1969-ben pedig már 200 373-re emelkedett. A könyvek 75%-ának katalóguscédulái négy héten belül megkaphatók. A számok elemzése egyben arra is fényt derít, hogy az együttműködő könyvtárak központi katalóguscédula-ellátottsága aránylag rövid idő alatt mintegy 50%-kal emelkedett a korábbi állapothoz képest.

A tanulmány óvatos értékelést ad arra vonatkozóan is, hogy az NPAC-ban résztvevő országokban megjelent művek hány százalékának beszerzésére kerül sor a program keretében. Az angol nyelvű műveknek /ideértve az amerikaiakat is/ mintegy 85-90%-a, az osztott katalogizálási központokkal rendelkező országok irodalmának pedig mintegy 30-60%-a. Ez utóbbiakhoz sorolhatók azok az országok is, amelyeknek nemzeti könyvtárával, illetve a nemzeti bibliográfiát előállító könyvtárral a Kongresszusi Könyvtár a program keretében megállapodást kötött. A világ többi részét illetően a program nem törekszik annyira a válogatási szempontok szigorú érvényesítésére a kiadványok beszerzésében. Az évente mintegy 25 000 spanyol nyelvű /európai és dél-amerikai/ műnek a programon kívül maradása különösképpen sajnálatos.

Intézkedések történtek annak érdekében, hogy a National Library of Medicine /Országos Orvostudományi Könyvtár/ és a National Agricultural Library /Országos Mezőgazdasági Könyvtár/ fokozatosan szintén képesek legyenek igénybe venni a program által nyújtott lehetőségeket.

A tanulmány második részének elején a szerző Angliának a programban betöltött szerepével foglalkozik. Anglia fontos szerepére utalnak a következő tények: a program végrehajtásával kapcsolatos első nemzetközi összejövetelt 1966 januárjában Londonban tartották, amelyen az angol és amerikai küldötteken kívül francia, nyugat-német és norvég könyvtárosok és résztvettek; a British National Bibliography a megosztott katalogizálási rendszer modelljének tekinthető; Anglia az egyetlen külföldi ország, amely régóta részt vesz a MARC-program munkálataiban is. Az USA és Anglia közötti együttműködés nagyrészt az új szabvány-könyvszámozás /standard book numbering system/ rendszerén is nyugszik, továbbá az angol-amerikai katalogizálási szabályok legújabb kiadásán, ami azért is fontos, mivel a gépesítés a lehetséges legnagyobb szabványosítást kívánja meg az érdekeltektől. Szükséges, hogy legyen egy közös szabvány-formátum a gépi katalógus-felvételek számára. Ez is megtörtént 1967 végén a külön-külön megtervezett angol és amerikai formátumok összehangolásával. A MARC-tervvel kapcsolatban az első mágnesszalagot 1969-ben osztották szét Angliában mintegy 20 könyvtár között azzal a céllal, hogy egy-két évig kísérleteket folytassanak, miként lehet a helyi igényekhez legelőnyösebben adaptálni a MARC szolgálatot.

A cikk következő része a regionális katalogizálási központok kérdését tárgyalja, a helyi adottságok és lehetőségek problémáinak mérlegelésével. Felveti a kérdést: nem volna-e helyesebb az osztott katalogizálás rendszerét az országok helyett nyelvtérségek szerint

szervezni. Az angol és amerikai együttműködésben nagyon jelentős tényező a közös nyelv által nyújtott előny, de hasonló jelenségek más nyelvterületekkel kapcsolatban is észlelhetők. Így pl. németül beszélő könyvtárosok /NDK és NSZK, Ausztria, Svájc, Luxemburg/ 1964 óta rendszeresen találkoznak katalogizálási problémáik tisztázása céljából. Sőt már az 1961. évi párizsi nemzetközi katalogizálási konferenciát is megelőzte egy előkészítő ülés, amely a nyelvet tekintette alapvetőnek és azt javasolta, hogy az ugyanahhoz a nyelvterülethez tartozó országok tartsanak konzultációkat saját gyakorlatuk szabványosítása céljából a szerzői katalogust illetően.

A tanulmány foglalkozik a könyvtáraknak és a könyvkereskedőknek a program végrehajtásában betöltött szerepével a szóban forgó országokban és megállapítja, hogy az eddigi tapasztalatok szerint a program szempontjából az a legserencsésebb helyzet, ahol a művek kiválogatását a könyvtárak, beszerzését viszont a könyvkereskedők végzik. Ebből a szempontból kiemeli a finn megoldás jelentőségét.

A program keretében végzendő katalogizálási munka magas szintje, amelyet sok évvel ezelőtt kialakítottak az amerikai könyvtárosok, az osztott katalogizálási központokon keresztül hasznos befolyást gyakorol az érdekelt államok helyi katalogizálási gyakorlatára is, állapítja meg a tanulmány.

Ami a regionális szerzeményezési központok szerepét illeti, itt alapvető kérdés a program működtetése szempontjából a könyvtáros szakemberek hiánya. A program ezen a téren is ösztönzőleg hat, bár ennek a kérdésnek a megoldása nem az NPAC elsődleges célja. Az NPAC kétségtelenül fejlett szakmai munkamódszerek megtestesítője a fejlődő országokban és ily módon a szakmai támogatás különböző forrásainak egyikeként jöhet számításba. Tagadhatatlan, hogy néhány országban az NPAC teljesen idegen elemnek tekinthető, más országokban viszont mint valami katalizátor jön számításba, amely jelenlétével kedvezően befolyásolja a helyi gyakorlatot. Egyes országokban a program gyorsan megjavította a bibliográfiai jellegű munkálatok minőségét, a üdvös befolyást gyakorol a szakmai eljárásokra és módszerekre, amelyek gyakran még mindig kezdetleges fokon vannak.

A világ egyéb területein, ahol sem megosztott katalogizálási, sem pedig szerzési központok nincsenek, természetesen kisebb az NPAC hatása. Ezek irodalmának beszerzése és feldolgozása a hagyományos módon történik.

A cikk nemzetközi és multinacionális szervezetek cím alatt rámutat arra, hogy az NPAC-ot tanulmányozták az IFLA négy ülésén /1966 Scheweningen, 1967 Toronto, 1968 Frankfurt am Main, 1969 Koppenhága/, de beszámoló tárgya volt 1967-ben a Nairobian tartott afrikai nemzetközi bibliográfiai konferencián is, továbbá 1968-ban az Association of International Libraries /Nemzetközi Könyvtárak Szövetsége/ Genfben tartott ülésén. 1968-ban külön tanulmány készült erről a kérdésről a Directorate of Education and Cultural and Scientific Affairs of the Council of Europe /Európa Tanács Nevelésügyi, Kulturális és Tudományos Ügyei Igazgatósága/ részére.

A nemzetközi értekezleteken elhangzott viták közül figyelmet érdemelnek azok, amelyek a Kongresszusi Könyvtár nyomtatott katalóguscéduláinak szerepét vizsgálva foglalkoztak azok beszerzési és katalógizálási eszközként való használhatóságával.

Ami a kartonoknak beszerzési /szelektáló/eszközként való használhatóságát illeti, a kérdést a müncheni F.G. KALTWASSER kritikai vizsgálat tárgyává tette. Véleménye szerint a saját országban kiadott művek beszerzésénél nyilvánvalóan egyetlen ország könyvtárai sem fogják ezeket a kartonokat válogatási eszközként használni, mivel ezeknél teljesebb és gyorsabban hozzáférhető források állnak rendelkezésre; a fejlett országokban kiadott művek beszerzésével kapcsolatban a kartonok használatát túlságosan megszorító jellegűnek tartja; ellenben a fejlődő országokban megjelent művek beszerzése terén igen nagy jelentőségű, és ehhez mindjárt hozzákapcsolja azt a gondolatot is, hogy a regionális szerzeményezési központokat fel kellene hatalmazni, hogy ne csak az amerikai könyvtárak számára végezzenek beszerzéseket.

Ami az LC kartonok katalóguslapként való nemzetközi használatát illeti, ezzel kapcsolatban számos kérdés merül fel annak az oknak következtében, hogy az egyes országok katalógizálási gyakorlata sok tekintetben eltér egymástól, sőt még az egyes államokon belül sem teljesen azonos a könyvtárak gyakorlata, annak ellenére, hogy az 1961. évi párizsi nemzetközi katalógizálási konferencia óta kétségtelenül vannak eredmények az egységes eljárásra irányuló törekvések terén. Ez a konferencia azonban csak a szerzői katalógus kérdéseivel foglalkozott, amelynél elég nagy a változatosság, főleg a rendsző megválasztásában, a testületi szerző kérdésében, a szerzők nevének formáját illetően, a transliteráció vonatkozásában. Ami pedig a szakkatalógust illeti, az LC kartonok maguk is több lehetőséget nyújtanak: az LC saját osztályozásának és a Dewey-féle Tizedes Osztályozásnak a szakszámait, továbbá tárgyszavakat. Az első kettőt kevés európai könyvtár alkalmazza, a tárgyszavak viszont angol nyelvűek, ami használhatóságukat nagyban csökkenti, mivel pusztán lefordításuk nem elegendő. Mindenesetre az egyes könyvtáraknak továbbra is katalógizálókra van szükségük, és úgy látszik, hogy a tárgyszavak alapján történő automatikus beiktatás nem oldható meg.

Maga KALTWASSER kevés lelkesedést mutat a gépeknek az együttműködés terén betölthető szerepével kapcsolatban. Azonban fel kell hívni a figyelmet az angol-amerikai kooperációra ezen a téren. A Kongresszusi Könyvtár MARC II programja olyan kísérlet, amely bizonyítja, hogy lehetséges szabványosított, géppel olvasható katalógus előállítás, amely felhasználható a helyi gyakorlat igényeinek megfelelően.

Az NPAC értékelésével kapcsolatban - az előnyöknek külföldi könyvtárakkal való megosztásaképpen - felvetődött a "Harmadik Világ" kiadványaiból egy európai gyűjtemény felállításának gondolata is. Ez azonban jelentős szervező munkát és az erőforrások jelentős koncentrációját igényelné az európai könyvtárak részéről. Ilyen gyűjtemény felállításának ma nincsenek meg a feltételei, az NPAC révén azonban ezen a téren kedvező helyzet lenne kialakítható. Ehhez viszont a következők lennének szükségesegek:

a/ az illetékes amerikai szervezetekkel hivatalos egyezményt kellene kötni a kérdésben, amint az európai fél akcióba tudna lépni;

b/ Európában ki kellene jelölni egy olyan könyvtárat, amely képes lenne a gyűjteménynek otthont biztosítani és annak anyagát nemzetközi könyvtárközi kölcsönzés útján is használatba adni;

c/ mindegyik országban kijelölni azt a könyvtárat vagy könyvtárakat, amelyek felelősek a Kongresszusi Könyvtár által biztosított katalóguskartonokból a gyűjtemény katalógusának elkészítéséért;

d/ megtervezni és gondoskodni azokról a hitelforrásokról, amelyek szükségesek az európai hozzájárulás fedezéséhez a program keretében;

e/ a gyűjtemény kezeléséért felelős személyzet illetményének kiszámítása és biztosítása;

f/ ad hoc bizottság létrehozása a Kongresszusi Könyvtárral való együttműködés rendezésére, valamint a gyűjtemény igazgatására.

Ezen a módon Európa a maga egészében viszonylag alacsony költségekkel fel lenne szerelve a "Harmadik Világ" és Európa közötti kapcsolatok kiszélesítésének, elmélyítésének és meggyorsításának munkaeszközével. Ugyanakkor ez a tervzet a nagyobb európai nemzeti könyvtárak közötti együttműködés konkrét formája és az Egyesült Államokkal való gyakorlati kollaboráció példája is lehetne.

Az IFLA illetékes bizottságai több határozatot is hoztak a megosztott katalógizálást érintő kérdésekkel kapcsolatban. Így fontosnak tartják, hogy a programnak a fejlődő országokkal kapcsolatos alkalmazását beható tanulmányozás alá kell venni. A program ugyanis nagy technikai és szervezési feltételeket igényel, amelyekkel a fejlődő országok nem rendelkeznek. Egy másik javaslat azt indítványozza, hogy az Európa Tanács felé lépéseket kell tenni a fejlődő országokban kiadott dokumentumokból Európában létesítendő gyűjtemény pénzügyi feltételeinek biztosítása céljából. Egy további javaslat pedig felveti, hogy az európai - afrikai feladatkörű - intézetek vezetőinek részvételével munkaülést kell rendezni, amelyen meg kell vitatni az új afrikai államok európai könyvtárakban megtalálható hivatalos és kormányzati kiadványai katalógusának létrehozását.

Befejezésképpen a szerző hangsúlyozza, hogy a Kongresszusi Könyvtár megosztott katalógizálási programja azt bizonyítja, hogy máris létezik megfelelő alap hatékony, világméretű együttműködésre.

/Balázs János/

REFERÁTUMOK

KÖNYVEK

17/K/71

002:013:061.231.055 FID

75 years of FID publications. A bibliography, 1895-1970.

/A FID kiadványok 75 éve. Bibliográfia, 1895-1970./

The Hague, International Federation for Documentation, 1970. 70 p.

/FID Publ. 469./

A bibliográfia két fő forrása a FID kalauzának /Guide de la FID. La Haye, 1955./ kumulatív jegyzéke és a FID Titkárság által 1965-ben kibocsátott előzetes jegyzék. A bibliográfia 471 kiadványt tartalmaz, valamennyi 1895 és 1970 között kapta meg FID publikációs számát. /A tényleges termés jóval több, hiszen a folyóiratok egyes számai, a sorozatok, többkötetes munkák egyes kötetei, az ujrányomások és módosított kiadások nem kapnak más számot./ Kb. 150 kiadvány még beszerezhető, a többi nincs kereskedelmi forgalomban.

A kiadványokat a FID publikációs számok növekvő sorrendjében, ötvenkénti tagolásban rendszerezték.

A kiadványok zöme az ETO-val kapcsolatos. Kalauzok, bevezetések, az ETO-t felhasználó intézmények, kiadványok jegyzékei, régi és új ETO kiadások, új teljes, közép- és rövidített kiadások, kiegészítések és módosítások /Extensions.../. Az új, speciális ETO kiadásokból van a legtöbb, pl. építészetből 14 nyelven, de a mezőgazdaság, kémiai tudományok, gazdaságtan, nevelés stb. területén is szép számmal jelentek meg. /A bibliográfiában szereplő 8 magyar kiadvány zömét itt találjuk./ Az ETO-n kívül a bibliográfia tartalmazza a FID jogelődje, az IIB /Institut International de Bibliographie = Nemzetközi Bibliográfiai Intézet/, valamint a FID katalógusait, szakosztályainak programját, évi jelentéseit, évkönyveit, konferenciáinak anyagát. Találunk a bibliográfiában más tudományos szervezetekre vonatkozó kiadványokat, címmutatókat, bibliográfiákat, tájékoztatás- és könyvtártudományi anyagot, a katalogizálással, reprográfiával, gépesítéssel, osztályozáselmélettel, nyelvi problémákkal, képzéssel kapcsolatos kiadványokat.

A bibliográfia végén a kiadványok tárgyszavas mutatóját szerzői index és a FID szakbizottságai által készített kiadványok mutatója egészíti ki.

/Kasánszky Zsombor/

18/K/71

002:061.231.051 FID

F[édération] I[nternationale de] D[ocumentation]. Programme.
 /A FID programja./
 The Hague, 1971. 15 p. /FID Publ. 475./

A FID új, tudományos-orientációjú programját a tudományok gyors fejlődése és ezzel kapcsolatosan a tudományos és műszaki információk mennyiségének exponenciális növekedése indokolja. A program kifejti, hogy a FID alapvető célja a dokumentációs munka területén végzett kutatás és fejlesztés. Foglalkozik a szakirodalmi információ tárolásával, keresésével, szétsugárzásával és elemzésével, valamint az ezekhez a tevékenységekhez szükséges szervezettel. Megállapítja, hogy a tájékoztatás problémakörére az utóbbi időkben a nemzeti határok közé szorítás helyett a nemzetközi együttműködés vált jellemzővé; a feladatok hatékonyan, gazdaságosan már csak nemzetközi keretek között oldhatók meg. Az új információátviteli technika is új módszereket kíván.

Igy került sor a FID célkitűzéseinek ártértékelésére.

Az új program leszögezi, hogy növelni kell a dokumentációs munka hatékonyságát, módszereket kell kidolgozni a nyelvi korlátok lementésére, korszerű információkezelő eszközöket kell kifejleszteni, ki kell alakítani a tájékoztatási hálózatok optimális szerkezetét a tájékoztatási szervezetek működésének és a köztük lévő kapcsolatoknak az optimalása útján.

A FID e célok elérésére kutatási, fejlesztési és ösztönző tevékenységet fejt ki. Foglalkozik a tájékoztatással, az alkalmazott korszerű eszközökkel, a tájékozódási igényekkel, az információ feldolgozásának módszereivel, terminológiájával. Tovább tökéletesíti az ETO-t és a fenti tárgykörökben a kutatások nemzetközi koordinációjának kialakítására törekszik. Az alkalmazás területén kifejtett tevékenységében segíti dokumentációs központok kialakítását és fejlesztését, a dokumentalisták és a felhasználók oktatását, ehhez szakoktatási anyagot ad ki, nemzetközi konferenciákat szervez, és a dokumentáció területén a nemzetközi szervezetek közötti tökéletesebb kooperáció kiépítésére törekszik.

A program részletesen elhatárolja egymástól az alábbi hat nagy problémakörben folytatandó tevékenységet:

a dokumentáció elméleti alapjai;

az információk szétsugárzásának hagyományos módszerei és eszközei, ezen belül külön foglalkozik a primer és a szekunder kiadványokkal;

az információkereső rendszerek;

a tudományos tájékoztatási munka nyelvi problémái;

országos, területi és nemzetközi rendszerek alapelvei;

a dokumentalisták és a felhasználók oktatása.

A program befejező részében konkrét, gyakorlati programokat sorol fel hármass bontásban:

1. a FID saját hatókörében végrehajtandó programok /a tájékoztatási célú kutatási és fejlesztési tevékenységről referenz központ létrehozása; egyes világnyelveken tájékoztatási tezausz létrehozása; az ETO-val kapcsolatos munkák; oktatás, továbbképzés, valamint az ehhez szükséges segédletek kiadása; részvétel az Unesco által szervezett Nemzetközi Könyv Év és Nemzetközi Tájékoztatási Év eseményeiben; nemzetközi dokumentációs folyóirat kiadása/;

2. az UNISIST-tel /United Nations Information System = Egyesült Nemzetek, Tudományos és Tájékoztatási Rendszer / kapcsolatos programok, amelyeket akkor hajtanak végre, ha az UNESCO vagy valamely más szerv finanszírozza;

3. néhány, a FID bizottságok keretein belül jelenleg is folyó, a FID tevékenységére jellemző program /az ETO korszerűsítése; a dokumentalisták oktatási alapelveinek kidolgozása; tanfolyamok tartása; a tájékoztatási tárgyú kutatási tevékenység értékelése együttműködésben más szervezetekkel; terminológia kidolgozása; az ETO és a tezauszok konkordanciája; tájékoztatási és dokumentációs szolgáltatások felmérése; a Technical Journals for Industry c. sorozat további kötetek kiadása/.

/Schiff Ervin/

19/K/71

025.4

FOSKETT, A.C.:

The subject approach to information.

/Az információ tárgy szerinti megközelítése./

London, Clive Bingley, /1969/. 310 p.

A könyv az osztályozás tankönyve. A könyvtáros- és dokumentalistaképzésben a katalogizálás és az osztályozás oktatásában a tantervek

tanúsága szerint átfedés mutatkozik. Ha a feldolgozott dokumentum tárgyának megjelölése nem valamely szakkatalógus szakcsoportján belül történik, hanem tárgyszó vagy deskriptor alkalmazásával, amely esetben a szerzői és tárgyi katalógus egyéges katalógusként jön létre, ez az oktatás során katalogizálási problémaként jelentkezik. Ugyanez történik a bibliográfiai jegyzékek, indexek szerkesztésekor.

A kötet a könyvek tárgyának meghatározásával kapcsolatos elméleti és gyakorlati kérdéseket egységesen tárgyalja. Célja: az egyes témákra, tárgyakra vonatkozó információkeresési problémák megvilágítása. Ismerteti az információkereső rendszer jellemző vonásait, a relevancia problémáját, a specifikálás és teljesség követelményét, az idő- és költségtényezők hatását a rendszerek hatékonysága szempontjából. Külön fejezet foglalkozik a tárgyi megközelítés előfeltételeivel, a felsorolás és a szintézis összefüggéseivel, a paradigmák és szintagmák szerepével a tárgymegjelölésben. A betűrendes tárgyszórendszerek /KWIC; KWOC; Cutter-, Kaiser-, Ranganathan-, Coates-féle indexelési módszerek/ ismertetése után részletesebben foglalkozik a katalógusok, a bibliográfiai anyag szisztematikus rendezésének kérdéseivel, a tárgyi indexek szerkezetének problémáival. Nagyon tömören ismerteti az általánosan használt osztályozás rendszerek /DEWEY, ETO, BROWN, BLISS/ legfőbb jellemvonásait.

Részletesen elemzi és bírálja az egyes osztályozási rendszerek jelzeit megjegyezhetőség, növelési lehetőség, kifejezés és flexibilitás szempontjából. Ugyancsak elemzi egyes osztályozási rendszerek alapján készült táblázatok betűrendes indexeit. Az elvi, elméleti kérdéseket tárgyaló első rész zárófejezete a katalógusok különböző formáival foglalkozik.

A könyv második része a prekoordinált osztályozási rendszerek tankönyvszerű ismertetése és kritikája. Az ismertetett osztályozási rendszerek a következők: DEWEY rendszere, az ETO, a Bliss-féle un. bibliográfiai osztályozás, a kettőspontos osztályozás /colon classification, RANGANATHAN rendszere/, a Library of Congress /Kongresszusi Könyvtár/ osztályozási és tárgyszórendszere, a Sears-féle tárgyszójegyzék.

A harmadik rész a posztkoordinált rendszerekkel foglalkozik. Posztkoordinált /post coordinate/ rendszereknek azokat nevezi, amelyek azt az elvet alkalmazzák, hogy a leírás /input/ alkalmával felhasznált elemek, a leírás alkalmával megjelölt jellemzők - a deskriptorok, a tárgyszavak, a címből vett jellemző szavak stb. - együtteséből vagy kombinációjából összetett tárgymegjelölést lehet alkotni. A posztkoordinált rendszer tehát egy egyszerű elemekből álló inputot és egy olyan outputot tételez fel, amely az egyes kiválasztott elemek együttes előfordulása alapján jön létre. Ezek közé a rendszerek közé sorolja az uniterm-rendszert, a vizuális lyukkártyák igénybevételeivel történő indexelést is. Külön fejezet foglalkozik a peremlyukkártyáknak a tárgymegjelölés során való felhasználásával.

A könyv negyedik része a tárgymegjelölés terén várható fejlődésről igyekszik képet nyújtani. A kutatás trendjeiről szóló beszámoló keretében ismerteti az Aslib /Association of Special Libraries and

Information Bureaux = Szakkönyvtárak és Tájékoztató Irodák Szövetsége/ un. Cranfield kutatási tervét, mely egy többszörös, facettás osztályozási rendszer, az ETO, egy betűrendes tárgyszóindex és az uniterm használatának hatékonyságát, az anyag megtalálásának sebességét összehasonlító módon vizsgálja. A tárgymegjelöléssel kapcsolatos szemantikai problémák vizsgálatáról eléggé részletesen számol be.

A könyv utolsó fejezete a computer szerepével foglalkozik. Az első és második generációhoz tartozó gépek felhasználásának történeti áttekintése után igen rövidre fogott, inkább bevezető jellegű ismertetést közöl a programok lényeges kellékeiről, a kapcsolt programok megvalósításának, a computer könyvtári alkalmazásának lehetőségeiről. Röviden ismerteti a MEDLARS /Medical Literature Analysis and Retrieval System = Orvostudományi Irodalomelemző és Visszakereső Rendszer/ rendszert, a British Technology Index és a Science Citation Index rendszerét. Megemlíti az ETO alkalmazásával és a kivonatkészítési gépesítésével kapcsolatos problémákat és jelzi az SDI /Selective Dissemination of Information = szelektív információterjesztés/-féle computeres megoldásokra irányuló törekvéseket. A szűkszavú fejezetet a hallgatók számára ajánlott irodalom felsorolásával zárja.

/Szentmihályi János/

o!o

FOLYÓIRATCIKKEK

114/71

001.818:778.14.072

A report-irodalom problémái különös tekintettel a mikrofilmlapokra. /Problems with reports - particularly microfiche reports./
- CHILLAG, J.P. = Aslib Proceedings, 22.k. 5.sz. 1970. p.201-216.

A cikk ismerteti a legfontosabb report-sorozatokat és azok bibliográfiai forrásait. A világ report-irodalmának 80-85%-a az Egyesült Államokban készül. Az USA kormányzati szervei, a tudományos kutatómunka jelentős részének finanszírozói a reportok fő előállítói és terjesztői. A DDC /Defense Documentation Center = Honvédelmi Dokumentációs Központ/, a NASA /National Aeronautics and Space Administration = Országos Légügyi és Űrhajózási Hivatal/, az USAEC /United States Atomic Energy Commission = Egyesült Államok Atomenergia Bizottsága/ és más szervezetek report kiadványainak igen nagy hányada kizárólag mikrofilmlapon hozzáférhető. A reportok legfontosabb bibliográfiai forrásai a referáló folyóiratok: ezekben ismertetik a reportok tartalmát és közlik az azonossági számot, melyre a rendelés-

nél hivatkozni kell. A DDC és NASA reportjait nem kaphatja meg minden megrendelő, csupán a kiadó szerv munkatársai és a vele szerződéses kapcsolatban álló körök. A referáló folyóiratok, pl. a NASA folyóirata, a STAR /Scientific and Technical Aerospace Reports = Tudományos és Műszaki Űrkutatási Közlemények/ más szervezetektől, sőt külföldről is vesznek át anyagot ismertetésre, melyek szövegét azonban szerzői jogi és egyéb akadályok miatt nem adhatják ki. Gyakran ugyanazt a közleményt párhuzamosan - rendszerint különböző szöveggel és különböző azonossági számmal - több folyóiratban is ismertetik. Ez nehézségeket okoz a report-irodalom áttekintése és használata tekintetében; a referátumokat kísérő jelzetek sokasága miatt számos félreértés adódik a reportok megrendelésekor.

A cikk a reportokat megjelentető és terjesztő szervezetek s a közlemények bibliográfiai forrásainak ismertetésével áttekinti a világszerte report-irodalom jelenlegi helyzetét. A cikk függelékében 40 szervezet és bibliográfiai forrás rövidítésének feloldásával könnyíti meg az eligazodást e bonyolult bibliográfiai és kiadói kérdésekben.

Az amerikaihoz képest az európai, ázsiai és ausztráliai report-irodalom csekély. Angliában pl. 2500-3000 jelenik meg évente, s csak kis százalékuk hozzáférhető mikrofilmlapon. Az angol reportok terjesztését sokkal szigorúbb megkötöttségek akadályozzák, mint az amerikaiaké. Ez utóbbiak terjesztésének biztonsági vagy kereskedelmi eredetű tilalmát bizonyos idő elteltével automatikusan feloldják. Nagy-Britanniában az NLL /National Lending Library = Országos Kölcsonzó Könyvtár/ a report-irodalom nyilvántartásának és mikrofényképezésének a központja. Ugyanitt Supplementary Publications c. mikrokiadvány-sorozat keretében folyóiratcikkek mellékletét képező terjedelmes táblázatok, számítógépadatok stb. eredetiben meg nem jelent anyagát is kiadják mikrofilmlapon.

A reportok terjesztéséhez, használatához kapcsolódnak a mikrofilmlapok technikai problémái. A mikrofilmlapokkal szemben szigorú technikai követelményeket támasztanak a felhasználók. A minőségi szabványoknak megfelelő, tökéletes mikrofilmlapok esetében is károsan befolyásolják azok használatát a meg nem felelő olvasókészülékek. Az olvasókészülékek alábbi hiányosságait, problémáit tapasztalták:

rögzített fókuszú olvasókészülékeken nem lehet a nagyítási arányt változtatni;

az objektív feloldóképessége nem tökéletes;

a mikrofilmlap továbbításával a beállított élesség elmozdul;

a vetítőfelület csillog;

fényvédő ernyő hiányában a kontraszt egyenetlen;

a szabványosítottól eltérő méretű mikrofilmlapokat nem lehet a tartószerkezetbe tenni.

Az ide vonatkozó nemzeti és nemzetközi /ISO/ szabványok segítenek megoldani ezeket a problémákat. A tudományos dokumentumokat, közöttük a reportokat tartalmazó mikrofilmlapokat ma már többnyire 105 x 148 mm méretben állítják elő. A jelenleg hozzáférhető több mint félmillió mikrofilmlap-report a műszaki-tudományos "Know-how" óriási tárházat jelenti. Szabványosított méretű és minőségű mikrofilmlapok és kellő számú olvasókészülék által remélhető ennek a forrásnyagnak a hasznosítása a kutatásban.

/Tőkés L./

115/71

002:001:62/71/

Az emberi tudás - fejlődésünk fő forrása. A kanadai tudományos-műszaki tájékoztatás jövője. /Knowledge - the master resource. The future of scientific and technical information in Canada./ - TYAS, J.P.I. = Special Libraries, 61.k. 2.sz. 1970. p.73-77.

A könyvtárak és a tájékoztatási szolgálat előtt álló feladatokat néhány adattal szemlélteti a szerző: a kanadai egyetemek összes költségvetésük 12-13%-át - vagyis átlag évi 225 millió dollárt - e feladatok megoldására fordítanak. Az egész világon évi 30-35 milliárd dollárt költenek kutatási és fejlesztési célokra, a kanadai ilyen célú kiadás 1968/1969-ben kb. 1 milliárd dollár volt. Ma már azonban egyre világosabb: egy bizonyos határon felül nem lehet és nem érdemes a kutatásra fordított összegeket növelni. Egyensulynak kell lennie ugyanis a kutatási ráfordítások és az eredmények felhasználása között. A megszerzett tudás, az ismeretek átadása nem önként megy végbe. Ez a tevékenység aktivitást követel és éppen itt jut döntő szerephez a tájékoztatás. Ezt talán azzal lehet szemléltetni, hogy az ipar a jelenlegi kutatási eredményekből 15-20 évig is meg tudna élni, csak éppen nem ismeri azokat: ezért van szükség a megfelelő tájékoztatási munkára.

GALLEY, a francia tudományos ügyekkel foglalkozó egyik szakember szerint az az állam, amelynek 1975-ig nem lesz automatizált tájékoztatási szolgálata a tudományos-műszaki területen, a világ gazdasági életében jelentéktelen szerepet játszó állam lehet csak. Ilyen szolgáltatás Kanadában sincs még, de kezdeményezések már vannak, például Quebec tartományban, ahol már működik egy computerizált tájékoztatási központ.

A társadalomtudományok, a közgazdaságtan, a műszaki tudományok és a természettudományok terén felhalmozódott emberi tudás és tapasztalat az alapja a társadalom gazdasági, kulturális és szociális fejlődésének, az oktatás támogatásának, új technológiák bevezetésének. Ezeknek a közvetítésében kell a kanadai könyvtárosoknak és a tájékoztatási szakembereknek is szerepet vállalniuk.

/Moravek L./

116/71

002.513.001.5

Az információ-kiválasztás pszichológiai kritériumai. /Pszichológiai kritériumok a tájékoztatás információjáról - NOVIKOV, Ju.A. = Naucsno-Tehnicseszkaja Informacija, Szer.l. 7.sz. 1970. p.3-7.

A tudósok és a szakemberek számára szükségessé vált információk kiválasztásánál számos szempontot érvényesíthetünk. Így pl. közismert a tartalom, az érték, az újdonság, a megjelenési forma, a reprezentativitás stb. szerinti válogatás. E szempontok egymás között is sokféleképpen variálhatók, és együttesen bonyolult és változatos kritérium-rendszert képeznek.

Az információk kiválasztásának eredményeit tekintve és azok alapján két nagy kritérium-csoportot különböztethetünk meg. Az első csoportba azok a kritériumok tartoznak, amelyek a szükségessé vált információkat egyszerűen csak körülírják. Ide sorolható pl. a tematikai, a formai, az idő-, a földrajzi stb. kritérium. A második nagy csoport kritériumai az ún. pszichológiai kritériumok, minthogy esetükben az információt az emberi gondolkodás pszichológiájának szempontjából értékeljük.

A pszichológiai kritériumok legfontosabb csoportjára, mondhatni "törzsszállományára" az a jellemző, hogy az információ "pszichológiai" tartalmát és minőségét tükrözi. E csoportba tartozik:

1. az információ gondolatgazdagsága: az az információ gondolatgazdag, amely egy-egy megoldandó feladat szempontjából - vagylagosan vagy szükség szerint -

változatos,

feltárja a valóság ellentmondásait,

a problémát több feldolgozási szinten közelíti meg,

több aspektusu,

ellenvéleményt keltő;

2. az információ aktivizáló ereje: "az alkotómunkának nem olyan közlésekre van szüksége, amelyek passzívan tájékoztatnak a tényekről, hanem olyanokra, amelyek új tények keresésére, általánosítására és találására ösztönöznek";

3. az információ heurisztikus volta: különösen a szembesítő-összehasonlító, a modellt adó, a szemléletes és a látókört tágító információk minősülnek heurisztikusoknak;

4. az információ progresszivitása: ilyen volt pl. a legjelentősebbek közül LENIN tanítása, a relativitás és a kvantumelmélet felfedezése.

A fenti négy kritérium rendszert alkot: az aktivizáló erő jegyében kiválasztott információk értékesebbek, mint a gondolatgazdagság jegyében kiválasztottak, de kevésbé értékesek, mintha heurisztikus voltuk alapján választottuk volna ki őket. Az információk kiválasztásának legmagasabbrendű pszichológiai kritériuma a progresszivitás. /Ez utóbbi semmiképp sem tévesztendő és cserélhető össze az információk maximális értékének igen labilis, változó értékrendű kritériumával./

A pszichológiai kiválasztási kritériumok "törzsellományát" még az információk optimális minimumának,
az információk reprezentativitásának,
az információszükséglet kielégítésének

kritériuma egészíti ki. Ezek az információk "pszichológiai" formáját és mennyiségét ragadják meg, és mint ilyenek rendkívül fontosak a gyakorlat szempontjából.

Az információk kiválasztásának pszichológiai kritériumai nem azonosak a relevancia fogalmával, minthogy "relevancia = értelmi közelség a dokumentum tartalma és az információkérés között".

Ahhoz, hogy az információ kiválasztásának pszichológiai kritériumai alapján a tájékoztatási munkatársak gyakorlatilag hasznosítható ismereteket és módszereket kapjanak, elméleti és kísérleti kutatások egész sorát kell még elvégezni. Ez elsősorban a lélektan, pontosabban a lélektan egy új, az informatikával integrálódó ágazatának a feladata.

/Futala T./

117/71

002.55:027.021+027.022

A közművelődési és a tudományos könyvtár és az információ.
/Biblioteca pubblica e biblioteca scientifica ai fini dell'informazione./ = De GREGORI, G. = I.N.I. La Rivista dell'Informazione, l.k. 3-4.sz. 1970. p.69-77.

1. Az információ

Az információk első székhelye az emlékezet, a magunké vagy a másoké; permanens letéteményese azonban a dokumentum. Ezzel kapcsolatban két kérdés vetődik fel: hol található a dokumentum és hogyan lehet vele kapcsolatot találni? A szerző a nyomtatott formán kívüli egyéb, modern információhordozóknak nem híve. Elismeri, hogy pl. a hang, a kép stb. meggyorsítják a kutatás és átadás ritmusát, de használatuk kevésbé kényelmes a könyvnél. A könyvszerű dokumentumok őrzőhelye, a könyvtár, jellegénél fogva az információk gyűjtője és elosztója; az egyes könyvtártípusok jellege igen különböző lehet.

Igy érdemes részletesen vizsgálni a közművelődési és tudományos

könyvtár csatornáin keresztül áramló információ utját és formáit. A tudományos könyvtárak anyagára nem érett olvasónak még nem is hiányoznak az ott nyerhető, a nyilvános könyvtárban be nem szerezhető információk; ezek nélkül viszont fejlődése nem biztosított. A két könyvtár-típus között tehát szoros, kölcsönös együttműködés szükséges.

2. A. közművelődési könyvtár

A közművelődési könyvtárat nemcsak mindenki igénybe veheti, hanem a széles néptömegekből összetett közösség használatára szolgál. Ez a megfogalmazás néhány alapelvet rejt magában:

- a/ mindenütt jelen kell lennie, ahol a tömegek igénybe vehetik;
- b/ fenntartását közpénzből kell fedezni;
- c/ az egész közösség kulturális igényeit kell tükröznie és kiszolgálnia;
- d/ létét és szolgáltatásait az időbeli állandóságnak, folyamatosságnak kell meghatározni.

A nyilvános közkönyvtár alapfunkcióját az iskola munkájának integrációja és folytatásaként jelölhetjük meg. Az iskolai /tanári és tanuló/ könyvtár a leckék és a tankönyv információk határait egészíti ki és lépi túl. Nem vitás, hogy Olaszországban a mai iskolai könyvtárak általában nem felelnek meg azoknak az igényeknek, amelyek az iskolák új tantervei, módszerei, emelt színvonala folytán jelentkeznek. Így aztán az igények kielégítéséért a közművelődési könyvtárba mennek. Persze van fordított helyzet is: ahol nincs közművelődési könyvtár, az iskolai könyvtárak töltik be egy kissé ennek funkcióit is. Olaszországban elég kevésbé értik meg a közművelődési könyvtárnak az iskolát meghosszabbító, a permanens nevelést elősegítő feladatát. Az viszont biztos, hogy a közművelődési könyvtár a legtöbb-ször minden kulturális esemény központi színhelye. Jellemzőes vonás a hálózati szervezet: egy kisebb vagy nagyobb központból kisugárzik bizonyos számú fiókkönyvtár, sőt mozgó könyvtárak, bibliobuszok is. A falusi könyvtáraknál bonyolultabb a helyzet, mert a földrajzi lehetőségek, történelmi hagyományok, közlekedési helyzet stb. mind befolyásolják.

Ez a hálózati rendszer nagyon alkalmas az információk szolgáltatásának kiépítésére a hálózaton belül. A bibliográfiák, enciklopédiák, kézikönyvek, szótárak felhasználásával referenzs részlegek működnek már majdnem minden könyvtárban; ezek persze nem mennek mélyebbre egy bizonyos színvonalnál, de ezzel párhuzamosan minden könyvtár igyekszik kiépíteni valamilyen csak ott található szakszolgálatot, valamilyen sajátosan helyi téma kül- és belföldi szakirodalmának gyűjtését. Ilyen pl. a helyi gyűjtemény, mely sokszor nem is szűkül helytörténeti részleggé, hanem a mai élet praktikus helyi vetületének minden információjára kiterjed. Fontos a könyvtár kapcsolatainak kiépítése más helyi szervekkel s ebből adódik az a vonal, melynek útján egy közművelődési könyvtár bizonyos esetekben ma a tudományos könyvtáraknak is tud tájékoztatási anyagot nyújtani. Feltétele ennek

a jó hálózati katalógusrendszer és a könyvtárközi kölcsönzés. Így függ össze a könyvtár kulturális tevékenysége az információszolgáltatással.

3. A tudományos könyvtár és az információ

A tudományos könyvtárak informáló munkásságának első, természetes útja szakbibliográfiák kiadása. Ezek információszolgáltatást növelhetik indexekkel, a sokoldalú és értékes mutatókkal. Fő források a nemzeti bibliográfiák; minden ország nemzeti könyvtáraiban az odagyűjtött összes többi nemzeti bibliográfia nagyértékű központi információanyagot jelent. A könyvtár referenzmunkájának értékét az adja meg, hogy mennyi szakbibliográfia áll e szolgáltatásnak rendelkezésére. Hasznosak a különböző témákra vonatkozó nyomtatott leltérek katalógusok /könyvekről és folyóiratcikkekről/.

A gépesítés alkalmazása hallatlanul lerövidítette a bibliográfiák és katalógusok szerkesztési idejét. Így készül a firenzei Biblioteca Nazionale Centrale-ba /Központi Nemzeti Könyvtár/ beérkező kötelező példányok alapján az olasz kiadványok jegyzékének kumulatív katalógusa /Bollettino delle pubblicazioni italiane ricevute per diretta stampa della Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze/ stb. A tudományos könyvtárak termékei között egyre előkelőbb szerepe van a gyorsinformáció különféle fajtáinak, mint a bulletinek, referálólapok, tájékoztatók, figyelmeztetők, sőt olykor a folyóiratok tartalomjegyzék-másolatainak is. Fontos a könyvtárközi kooperáció is. Mindenfajta információ egyre szélesebb körű és gyors hasznosítása különben is kívánatos cél minden országban. Egy olyan központ, mely a tudományos könyvtárak összes dokumentumának rendszeres gyűjtőhelye lenne, különféle számítógépek memóriájára bízva a tudományos információ kincseshányáját jelentené. Sajátos információkat képes szolgáltatni a tudományos könyvtárak között az egyetemi könyvtár: az egyetemi jegyzetek és disszertációk, melyek különben nem kerülnek kereskedelmi forgalomba, a könyvtárakban sokszorosítva az oktatók és hallgatók használatára álló becses információanyagot jelentenek. Különféle információforrások /folyóiratcikkek, más szakközlések/ fordításai - főleg a nyugati világ számára kevésbé ismert szláv, ázsiai és afrikai nyelveken publikáltak - szintén nélkülözhetetlenek. Delftben működik az a 14 nemzet anyagi segítségével szervezett nemzetközi fordításnyilvántartási szolgálat, melynek gyümölcseit számos tudományos könyvtár élvezheti. Anyagáról számítógép segítségével információbulletint bocsát közre.

4. Kapcsolat a tudományos és a közművelődési könyvtárak között

Nem egyszerű kérdés ez a kapcsolat. Csak a könyvtári szervezés tekintetében élenjáró országoknál beszélhetünk a két elütő könyvtár-típus közötti központilag irányított és kiépített rendszeres kapcsolatokról. Olaszországban logikusnak látszana egy regionális szerv létesítése, mely egy városban lehetne a már működő bibliográfiai felügyelőségekkel s részben a kooperációs feladatokat látná el, de ugyanakkor az illető körzet információszolgáltatásának és a közművelődési könyvtári hálózat központjának feladatait is. Gondozhatná a körzetben lévő könyvtárak központi katalógusát is.

Az említett szervek közötti gyors kapcsolatokat elősegítené a telex, az információk könyvtárközi cseréje, a fotomechanikus reprodukciók és a video-kazetták. Az IFLA /International Federation of Library Associations = Könyvtáros Egyesületek Nemzetközi Szövetsége/ erre a célra tiznyelvű telekódot dolgozott ki.

5. Az olasz könyvtáros helyzete

Az olasz könyvtári helyzet egészen különleges, t.i. nincs benne semmi rendszer. A csekély számú könyvtári törvény csak szentesíti a helyzetet, de nem fejlesztette. A könyvtárfejlesztés legfőbb alapelve az, hogy a külföldi - lehetőleg angol és német - mintákat kell az ország viszonyaihoz alkalmazni. Az állami lehetőségek azonban vajmi csekélyek, sőt a különféle könyvtárfenntartó és könyvtársegítő szervek nem tartoznak egy főhatóság alá és ez a tény sok kettős energiafecsérlést, az eszközök, módszerek párhuzamosságát és bonyolódását eredményezi.

Az 1951-ben alapított szerv, a Centro nazionale per il catalogo unico delle biblioteche italiane e per le informazioni bibliografiche /Könyvtári Központi Katalógusok és Bibliográfiai Információk Országos Központja/ legfontosabb munkája az Olasz Nemzeti Bibliográfia kiadása. Fő jelentősége, hogy nyomtatott katalóguscédulák formájában az egyes könyvtárak katalógushálózatának bővítésére is felhasználható. Sajnos, az eredeti dokumentum megjelenésétől számított késés az információ szemponjtából csökkenti a hatásfokot. A megjelenés késésének oka a kötelempéldányok késedelmes beérkezése a firenzei Nemzeti Könyvtárba, a bibliográfia szerkesztőségébe. Az Associazione italiane biblioteche /Olasz Könyvtárak Egyesülete/ által készített kötelempéldány-reformrendelet 3 alapelvet szögezett le:

- a/ a könyvtárak kötelempéldányai essenek más elbírálás alá, mint a többiek;
- b/ a nyomdák küldjék ezeket közvetlenül a könyvtárakhoz;
- c/ ez bérmentesítve történjék. Eddig egyik pont sem lépett érvénybe.

Az olasz könyvtárügy másik lényeges és problematikus része az egyetemi könyvtárak helyzete, melyek csak állami pénzből élnek, nagymultuak, de maradiak; az intézeti és tanszéki könyvtárak zömmel újabbak, rugalmasak és más anyagi forrásokra is támaszkodhatnak. Hiányosság, hogy a két csoport között nincs szerves kapcsolat, koordináció. A most tárgyalás alatt álló olasz egyetemi reform talán segít majd a helyzeten.

Súlyos és komoly probléma a könyvtárak elavult felszerelése és gépi berendezése is: nem rendezett a telexgépek, számítógépek, fotokópiák, reprodukáló gépek stb. ügye.

Mindennél súlyosabb azonban a személyzet kérdése: komoly mennyiségi és minőségi hiányok vannak, a kettő sajnálatosan össze is függ. Olaszország talán az egyetlen európai állam ma már, ahol csak

véletlenül lesz valaki könyvtáros és az is csak egy könyvtárba való belépése után. Nincs se szakképzés, se szakképesítés.

Örvendetes azonban, hogy ezek a problémák most már általánosabb, szélesebb fórumok elé jutottak.

/Hodinka L./

118/71

002.66/498/

Ankét a felhasználókkal az információk szükségletek kielégítéséről. /Anchetarea beneficiarilor și satisfacerea nevoilor de informare./ - MARINESCU, I.: Probleme de Informare și Documentare, 4.k. 4.sz. 1970. p.181-187.

A szebeni "Independența" gyár dokumentációs irodája rendszeresen ankétokat tart, hogy figyelemmel kísérhesse az üzem potenciális felhasználóit és információk igényeiket. Ezen az alapon elkészíti az iroda tematikus tervét: felméri az elvégzendő munka volumenét, a problémák megoldásának ütemét, az információk terjesztésének módját.

A munkafolyamat részei a következők: a feltételezett felhasználók névsorának összeállítása, a kérdőívek kibocsátása, az összesített kérdőívek elemzése, s ezen az alapon a felhasználók névsorának és a témáknak az összeállítása, a felhasználók és a témák katalógusának szerkesztése, a témák szakkatalógusának elkészítése az Egyetemes Tizedes Osztályozás alapján.

Minden év utolsó negyedében rendeznek ankétot, de ezenkívül negyedévenként ún. kiegészítő ankétokat is, mert időközben új kérdések merülhetnek fel. Ha a vállalat terve változik vagy egyéb váratlan esemény következik be, rendkívüli ankétokra is szükség lehet.

A felhasználókról háromféle katalógus készül: betűrend, foglalkozás és végzettség szerinti. Ugyancsak háromféle katalógus készül a témákról is: alfabetikus, szakkatalógus és üzemszervezetek szerinti katalógus.

A cikk mellékletben közli a különböző kérdőíveket.

/Bárány D.-né/

119/71

007

A tudományos információk rendszerezésének rendszere. 1-2.r. /Pořádací systém vědeckých informací. 1-2.č./ - VLASÁK, R. - BUDIL, J. = Metodika a technika informací, 12.k. 5.sz. 1970. p.20-31. és 6.sz. 1970. p.35-45.

A tudományos információk rendszerezésének rendszere része az információk rendszernek, és a bemeneti tételek a szükségletek, illetve a szempontok halmazával, valamint azoknak a technikai eszközöknek a

halmazával, amelyek lehetővé teszik a bemeneti tételek tárolását és keresését, határozhatjuk meg.

Tehát a rendszerezés rendszere akkor és csak akkor létezik, ha létezik

a/ a rendszerezésre kiszemelt tételek n halmaza, ahol $n < (2, +\infty)$, azaz ha az n a $(2, +\infty)$ félig nyitott intervallumba esik;

b/ az információk szükségletek vagy keresési szempontok - különböző kölcsönhatásokat is magában foglaló - m halmaza, ahol $m < (1, +\infty)$;

c/ a rendszer realizálódását lehetővé tevő technikai eszközök r halmaza, ahol $r < (1, +\infty)$.

Természetesen a fentiek a rendszer makrostrukturáját jellemzik. A rendszerezés folyamata számos alrendszerre tagolódik. Ez utóbbiak képezik a rendszer mikrostrukturáját.

A tanulmány a továbbiakban a rendszer fent említett, fő összetevőit elemzi részletesen. Így megvizsgálja a bemeneti tételek tartalmi és formális oldalát, tipikus példákat hoz fel az információk folyamat lejátszódására. Ezekből - témájának megfelelően - azt a példát emeli ki, amikor az információk folyamat a releváns dokumentumoknak az adott olvasói kérésre történő közvetítésében nyilvánul meg. Ezzel kapcsolatban taglalja az olvasói kérés, a másodlagos információk fondok, a dokumentumról szóló adatok, az inverz cím, a dokumentáció leírás - azon belül a tartalmi és a formai oldal - jellemzőit.

A második fő összetevő az információk szükséglet. Ezzel kapcsolatban a kimeneti tételek formális oldala, a kimeneti adatok, a pragmatikus nézőpontok, az információkeresés közvetlen és közvetett módja, a keresésre irányuló kérés realizálása, a dokumentumokról szóló adatok modifikálása, a bemeneti formális modifikálás, az adatok interpretálása, a szelektív keresőnyelv problémakörei kerülnek elemzésre.

Végül a harmadik fő összetevőt, a technikai eszközök rendszerét vizsgálja a tanulmány.

/Futala T./

120/71

021.63

A Nemzeti Könyvtári Hálózat kiépítésének bibliográfiai és technikai problémái. /Bibliographic and technical problems in implementing a National Library Network./ - AVRAM, H.D. = Library Trends, 18.k. 4.sz. 1970. p.487-502.

A rendszertervezők szempontjából a legnagyobb nehézségeket a könyvtári hálózatok tervezésénél a bibliográfiai információk egyre növekvő mennyiségének, valamint az ezzel kapcsolatosan fellépő igényekhez való alkalmazkodásnak a feltétele okozza. Mindenesetre a távközlési eszközök, elektronikus adattárak, számítógépek, azaz a kor-

szerű technikai segédeszközök alkalmazása a hálózatban végrehajtandó műveletek automatizálására lényegesen hatásosabb eljárásokat eredményezhet, mint a korábbi megoldások. Az eszközök magukban azonban még nem elegendők. Meg kell határozni, hogy mit foglaljon a hálózat magába, mi legyen a hálózat egyes elemeinek szerepe, egységesíteni kell a hálózat szervezését és a műveleteket, figyelembe kell venni a szociológiai, jogi, pénzügyi és egyéb - társadalmi - feltételeket, ki kell alakítani az egységes nyelvet.

A könyvtári együttműködésnek /azaz a könyvtári területen már régen kialakult hálózati tevékenységnek/ jelentősebb formái:

- a könyvtárközi kölcsönzés;
- központi címtárak;
- területi bibliográfiai központok;

együttműködésben végzett tárolási, beszerzési és katalogizálási műveletek.

Az együttműködésben azonban nehézségek is mutatkoznak: nehézkes és lassú a bibliográfiai információk áramlása. Ezen a területen a Library of Congress /Kongresszusi Könyvtár/ tevékenysége és a MARC /Machine-Readable Cataloguing = géppel olvasható katalogizálás/ rendszer bevezetése bizonyos segítséget jelent. Ugyancsak elősegíti a probléma megoldását az USA-ban a széles körű könyvtáru automatizálási tevékenység kibontakozása.

A tapasztalat azt mutatja, hogy az egyes könyvtárak automatizálásának megoldása is súlyos problémák áthidalását tételezi fel, még inkább így van ez a könyvtári hálózat automatizálásánál.

A "könyvtári hálózat" fogalma terminológiailag nem tisztázott és ez már sok zavart okozott. A szerző szerint a könyvtári hálózat formális szervezetet, hirtovábbító rendszert, kétirányú műveleteket tételez fel: az egyes egységek áttekinthetően csatlakozzanak egymáshoz; a hálózat képes legyen az igények kielégítésére; optimális utak legyenek benne kialakíthatók. Ezek a feltételek együttvéve azt jelentik, hogy a hálózatnak úgy kell működnie, mint egy jól szervezett, egységes könyvtárnak: az adott pillanatban érvényes és pontos információt adjon.

A hálózat tervezésénél figyelembe kell venni egyéb feltételeket is:

a bibliográfiai adatfelvétel egységes rendszerének normalizálása;

a tervezett eljárások műszaki megvalósíthatósága;

a hálózat megfelelő információtartalmának kialakítása /ezzel a közlemény nem foglalkozik, de megjegyzi a szerző, hogy főleg mennyiségi szempontok miatt elsősorban pénzügyi kérdés/.

A bibliográfiai adatfelvétel egységesítésére négy fő területen kell előbbre jutni:

ki kell alakítani a könyvtári egységek bibliográfiai leírásának egységes rendszerét, szabályzatát;

gondoskodni kell arról, hogy a szabályzat egységes alkalmazást is nyerjen;

a géppel olvasható adatfelvétel szerkesztésére és az adatelemek jelölésére egységes szabályzatot kell kidolgozni;

biztosítani kell, hogy a gépi adatfelvétel az adatok minimális körét feltétlenül tartalmazza.

A technikai eljárásokkal kapcsolatos megfontolásoknál figyelembe kell venniük:

a bibliográfiai adatfelvétel dinamizmusát: a mennyiségi változásokat, új dokumentumfajták megjelenését;

az igények állandó változását: ez befolyásolja a tárolásra, keresésre és a géppel olvasható file-ok állandó gondozására kialakított rendszerrel szemben támasztott technikai követelményeket is;

még nem megoldott probléma a keresés optimális módszerének, az optimális eredményt adó keresőképletnek és szerkezetének a kérdése;

a hálózatok létrehozásával fellép az adatok gépi tárolását, keresését, megjelenítését, továbbítását lehetővé tevő kódolás és dekódolás egységesítésének problémája;

a hálózat központi adatbankjának több oldalról kell megközelíthetőnek lennie, vagy több, párhuzamos "központi adatbank" szükséges, hogy a hálózat egy-egy csomópontjának kimaradása vagy helytelen működése ellenére is használható legyen;

a sok, különböző távadatközlő és -feldolgozó készülék csatlakoztatása is nehéz feladat;

az adatbank szervezésének és működtetésének olyannak kell lennie, hogy megelőzze az adatbankhoz való illetéktelen hozzáférést, illetve az egyes felhasználókkal kapcsolatban felmerült költség az adott felhasználóra terhelhető legyen.

Mindezek alapján a szerző megállapítja, hogy bár a könyvtári hálózat elvben és gyakorlatban már megvalósítható, hosszú ut és sok kutatás vezet még tényleges létrehozásáig.

/Schiff E./

ÚJ IDŐSZERŰ KIADVÁNYOK ÉS CÍMVÁLTOZÁSOK

Az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ rendszeresen tájékoztatni kívánja a TMT olvasóit a tudományos, műszaki és gazdasági új időszaki kiadványok címéről /a beszerzéshez szükséges legfontosabb adatokkal együtt, így pl. alcim, kiadó vagy közreadó neve és címe, megjelenés gyakorisága, ár/, továbbá a könyvtári állományban lévő folyóiratok címváltozásairól.

Tájékoztatásul: az 1970-től induló időszaki kiadványokat tekintjük ujnak. Amennyiben a kiadvány már állományunkban van, közöljük raktári jelzetét. Ha a vonatkozó cím egy-egy füzeté, kötete megtalálható a Gyarapítási Osztály mutatószám-gyűjteményében, +-el jelöljük. ++ jelzi, hogy megvan az állományban. A +++-al jelöltek az 1972.évre megrendelt periodikumok.

A címváltozások esetében némválogatással csak a jelentősebb periodikumok címváltozását közöljük. Nem tüntetjük fel a raktári jelzetet, mert valamennyi cím az intézmény könyvtári állományába tartozik; az érdeklődő ezeket megtalálja a könyvtári katalógusokban.

I.

ÚJ IDŐSZAKI KIADVÁNYOK

+++ AIRPORT FORUM

Wiesbaden 1, D-62, Bauverlag GmbH.
1971-
Negyedévenként megjelenő kiadvány
DM 40,-

+++ CEMENT AND CONCRETE RESEARCH

Oxford OX3 0BW, Pergamon Press Ltd.,
Headington Hill Hall
1971-
Kéthavonta megjelenő kiadvány
£ 30,-

+ COMMERCE TODAY

Washington, D.C., 20230, U.S. Department of Commerce,
Office of the Secretary
1971-
Évente 26 füzet jelenik meg
\$ 20,-

+ GENERAL TOPOLOGY AND ITS APPLICATIONS

Amsterdam, North Holland
1971-
Negyedévenként megjelenő kiadvány
\$ 20,-

HEAT AND FLUID FLOW

London SW 1, The Institution of Mechanical Engineers,
Westminster, 1 Birdcage Walk
1971 April-
Évente 2 füzet jelenik meg
£ 2/50/-

+++ HUMAN SETTLEMENTS

New York, N.Y., United Nations
1971-
Ár és megjelenés gyakorisága ismeretlen

+++ INDUSTRIAL MARKETING MANAGEMENT

Amsterdam, Elsevier
1971-
Negyedévenként megjelenő kiadvány
\$ 30,-

+++ THE INDUSTRIAL RELATIONS JOURNAL

London SE 1, Broadwall, Sales Department,
Broadwall House
1970 Summer-
Negyedévenként megjelenő kiadvány
£ 6/-/-

+INDUSTRIALISIERUNG DES BAUENS

Essen, 43, Vulkan Verlag
1970-
Negyedévenként megjelenő kiadvány
DM 56,-

+++ INFORMATION PROCESSING LETTERS

Amsterdam, North Holland
1971-
Évente 6 füzet jelenik meg
§ 25,-

+INTERNATIONAL JOURNAL OF MAGNETISM

New York, N.Y., 10011, Gordon and Breach
1970 Oct.-
Negyedévenként megjelenő kiadvány
£ 15/10/-

+++ JOURNAL OF CYBERNETICS

Washington, D.C., 20005, Scripta Publ. Corp.,
1511 K Street
1971-
Negyedévenként megjelenő kiadvány
§ 65,-

JOURNAL OF FLUORINE CHEMISTRY

Lausanne 1, CH-1001, Elsevier Sequoia S.A.
1971-
Negyedévenként megjelenő kiadvány
§ 27,-

JOURNAL OF MULTIVARIATE ANALYSIS

New York, N.Y., 10003, Academic Press
1971-
Negyedévenként megjelenő kiadvány
§ 25,-

LA LETTRE DE L'EXPANSION

Paris 8e, 75, L'Expansion,
6 Rue de Berri
1970-
Évente 50 füzet jelenik meg
F 500,-

OECD DEVELOPMENT ENQUIRY SERVICE
NEWSLETTER OF THE CORRESPONDENTS
Organization for Economic Co-operation and Development

Paris 16e,
2 Rue André Pascal
1970-
Negyedévenként megjelenő kiadvány
Előfizetési ár ismeretlen.

+++POLLUTION

Alton, Hampshire
High Street 4
1971 April-
Havonta megjelenő kiadvány
£ 43, -

*SIMULATION IN THE SERVICE SOCIETY

La Jolla, Calif., 92037,
P.O.Box 994.
1971-
Havonta megjelenő kiadvány
\$ 12,-

*SURFACE WAVE ABSTRACTS

Brentwood, Essex, Multi-Science Publ.Co.,
33 South Drive
1971-
Negyedévenként megjelenő kiadvány
\$ 56,-

+++SYSTEMS. COMPUTERS. CONTROLS

Washington, D.C., 20005, Scripta Publ.Corp.,
1511 K Street
1970-
Évente 6 füzet jelenik meg
\$ 107,-

* TOPICS IN LIPID CHEMISTRY

London, Logos Press Ltd.,
All Saints Street 2.
1970-
Évente megjelenő kiadvány
Előfizetési ár ismeretlen

+++ UMWELT

Köln, 5000, Verein Deutscher Ing., VDI,
Übier Ring 48/a
1971-
Évente 6 füzet jelenik meg
Előfizetési ár ismeretlen

+++ WATER, AIR AND SOIL POLLUTION

Dordrecht, D. Reidel Publ.Co.,
P.O.Box 17.
1971 Summer-
Negyedévenként megjelenő kiadvány
\$ 15,50

XENOBIOTICA

London WC2B 5NF, Taylor and Francis
1971-
Kéthavonta megjelenő kiadvány
£ 15/-/-

II.

CIMVÁLTOZÁSOK

ACTIVITY REPORT OF THE EUROPEAN NUCLEAR ENERGY AGENCY /Fr/
1970.no.12-
Előbb: Report on the Activities of the Agency
European Nuclear Energy Agency. ENEA

ANGEWANDTE INFORMATIK /NSZK/
13.Jg. 1971. Heft 1-
Előbb: Elektronische Datenverarbeitung

ANNUAL REPORTS ON NMR SPECTROSCOPY /USA/
3.vol. 1970-
Előbb: Annual Review of NMR Spectroscopy

- CHEMICAL ABSTRACTS SERVICE SOURCE INDEX QUARTERLY /USA/
1970.no.4-
Előbb: Access. Quarterly Supplements
- CIBA-GEIGY ASPEKTE /Sv/
1970.no.3-
Előbb: CIBA Aspekte
- ÉLECTRONIQUE ET MICROÉLECTRONIQUE INDUSTRIELLES. EMI /Fr/
1971.no.140-
Előbb: Électronique Industrielle et Microélectronique
- ENERGY DIGEST /USA/
1.vol. 1971.no.1-
Előbb: Energy Conversion Digest
- HOLZ- UND KUNSTSTOFFVERARBEITUNG /NSZK/
6.Jg. 1971. No.1-
Előbb: Moderne Holzverarbeitung
- HOME LIGHTING AND ACCESSORIES /USA/
1971.Febr.-
Előbb: Lamp Journal
- INDUSTRIAL ENGINEERING /NSZK/
1.Jg. 1971. No.1-
Előzmény: Zeitschrift für Führungskräfte im Arbeits-
studium und im Industrial Engineering
- INDUSTRIAL SERVICE INTERNATIONAL /NSZK/
5.Jg. 1971. No.22-
Előbb: Service International
- LE JOURNAL DE L'AUDIOVISUEL /Fr/
1970.no.65-
Előbb: Inter-Audiovision
- MOT. AUTO-KRITIK /NSZK/
16.Jg. 1970. No.18-
Előzmény: MR. Motor-Rundschau und Kritik

- NLL ANNOUNCEMENT BULLETIN /NBr/
1.vol. 1971. no.1-
Előzmény: British Research and Development Reports
- PHASE ZÉRO /Fr/
1971. no.1-
Előbb: Voici des Idées
- PIPELINE AND GAS JOURNAL /USA/
197.vol. 1970. no.12-
Előbb: The American Gas Journal
- POSTE ȘI TELECOMUNICAȚII /Ro/
1./15./anul 1971. no.1-
Előbb: Telecomunicații
- RADIO ELEKTRONIK SCHAU /Au/
47.Jg. 1971. No.1-
Előbb: Radioschau
- REFRIGERATION WORLD AND AIR-CONDITIONING /NBr/
22.vol. 1971. no.1-
Előbb: World Refrigeration and Air-Conditioning
- SLOAN MANAGEMENT REVIEW /USA/
12.vol. 1970. no.1-
Előbb: IMR. Industrial Management Review
- STADTVERKEHR /NSZK/
1971.Februar-
Előzmény: Die Strassenbahn
- TELEVISION /NBr/
21.vol. 1970. no.1/241/-
Előbb: Practical Television
- TRANSPORTURI AUTO, NAVALE ȘI AERIE NE /Ro/
1./18./anul 1971. no.1-
Előbb: Revista Transporturilor

AZ OMKDK-BAN KÉSZÜLT IRODALOMKUTATÁSOK JEGYZÉKE

Az alábbi felsorolás szakrendben az OMKDK-ban legújában elkészült irodalomkutatásokat tartalmazza. A zárójelben megadott számok az egyes jegyzékekben közölt adatok számát, valamint a helyrajzi számokat jelentik. A jegyzékekről másolat rendelhető szakirodalmi adatonként 2,- Ft-os áron. Az "annotált" jelzésű bibliográfiák a címen kívül néhány mondatban tartalmi ismertetést /annotációt/ is adnak.

621.914.011

A marási stabilitás problémái
4 p. /23/ 4601/B/971

621.914.22

621.914.025.6
621.9.014

Homlokmarásnál a forgácsolóerő
összetevőinek és a teljesít-
ményfelvételnek meghatározási
módszerei
8 p. /60/ 4592/B/971

622.232.4

621.879.4

Soletanche réselőgép /Annotált/
2 p. /5/ 4672/B/971

622.73

621.926

A törés és őrlés /kő- és bányá-
szati/ magyar irodalmából 1956-
1970
10 p. /86/ 4613/B/971

624.137

661.184.23

A bentonitzagy támasztó hatása
/Annotált/
6 p. /16/ 4595/B/971

624.138.24

Injektáló berendezések /Annotált/
6 p. /20/ 4673/B/971

624.152.63

624.157.4

Résfalak állékonysága /Annotált/
3 p. /8/ 4594/B/971

624.152.63

693.5

Résfalak építése, betonozása /An-
notált/
7 p. /20/ 4596/B/971

625.7.032.39

625.7.033.4

656.13.052

Burkolt utak felületegyenetlensé-
gei hatásának vizsgálata utazáské-
nyelmi szempontból /Annotált/
10 p. /51/ 4609/B/971

- 626/627:631/634:016
 Biotechnika a vízépítésben
 11 p. /82/ 4652/B/971
- 629.113-578.22
 Közúti járművek tengelykapcsoló betéteinek vizsgálata /Annotált/
 10 p. /33/ 4674/B/971
- 629.114.6-592.117
 629.118.6-592.117
- Tárcsafékek tervezése, felépítése és működése motorkerékpárok és személygépkocsik részére /Annotált/
 7 p. /24/ 4670/B/971
- 629.12.011.516:620.197
 639.28.06:629.124.72
- Rákhálászahajók tengerviztáncjainak korróziógátló bélelése
 6 p. /42/ 4638/B/971
- 643.3
 Lakások konyhái
 17 p. /149/ 4743/B/971
- 643.334.021.8/083/
 Nagyüzemi konyhák gáztüzelésű berendezéseire vonatkozó biztonsági és vizsgálati előírások, szabványok 1965-től
 9 p. /55/ 4245/B/970
- 648.23-52
 Mosógép-automatikák
 7 p. /57/ 4655/B/971
- 656.225.073.6
 625.27
 656.225.073.85
- Vasúti kocsiban összefagyott érc és más bányászati termékek fellazítása mechanikus, vegyi és termikus módszerekkel /Részben annotált/
 5 p. /19/ 4679/B/971
- 657.471.14
 621
 657.47.012.2
- Gépek üzemóra-költségének kimunkálása és felhasználása gépipari vállalatok költségtervező munkájában
 5 p. /30/ 4610/B/971
- 658.5.012.4
 Termelésirányítási tevékenységek
 8 p. /46/ 4650/B/971
- 661.833.52
 546.33'224
- Nátrium-piroszulfid kémiaja és gyártása
 8 p. /56/ 4615/B/971
- 661.992:661.725
 546.264-131-31:541.124:547.26
 623.459.422
- Foszgén és alkohol reakciói /szabadalmi irodalom kivételével/ 1960-ig
 2 p. /9/ 5412/B/970
- 662.2.022
 629.114.459
 629.114.74
- Anfo robbanóanyagot szállító és keverő gépkocsi
 2 p. /7/ 4741/B/971

662.749.363.3.004.14:
:678.632'33.03

Kőszénkátrány lepárlási termékek /elsősorban krezol és xilenol/ felhasználása rétegelt szigetelő-lemez készítéséhez alkalmas műgyanták előállítására /Annotált/
5 p. /23/ 4643/B/971

662.749.363.3.017:543.064

Kőszénkátrány lepárlási termékek /elsősorban krezol és xilenol/ analitikai vizsgálata - szennyezőanyag-tartalom mennyiségi és minőségi meghatározása /Annotált/
7 p. /37/ 4641/B/971

662.749.363.3.017:543.544.25

Kőszénkátrány desztillációs termékek /elsősorban krezol és xilenol/ gázkromatográfiás vizsgálata /Annotált/
5 p. /22/ 4667/B/971

664.782

Nyersrizs kezelése
6 p. /34/ 4746/B/971

664.782

Rizsfeldolgozási technika
10 p. /74/ 4747/B/971

669.017-153:620.18

Izzó fémek metallográfiai vizsgálata
7 p. /40/ 4647/B/971

669.1

Vas- és acélgyártás
4 p. /59/ 4648/B/971

669.716

621.772

621.979

Aluminium és alumíniumötvözetű tartályfenekek sajtólása
6 p. /41/ 4637/B/971

678:621.753.1

Műanyag- és gumialkatrészek gazdaságosan előírható türésezése
8 p. /60/ 4654/B/971

678.049.91:678.674.029.65

614.841.411

699.81

Önkioltó poliésztergyanták
6 p. /36/ 4740/B/971

678.058.3

Vulkanizáló préseket kiszolgáló automatikus berendezések
7 p. /50/ 4675/B/971

678.067.5

678.674.033

677.521

691.175

Üvegszállal erősíthető poliészter öntőgyanták
10 p. /67/ 4649/B/971

678.072/.073

Hőre lágyuló és hőre keményedő műanyagok feldolgozása /Szabaldalmak/
11 p. /109/ 4682/B/971

678.072/.073

Hőre lágyuló és hőre keményedő műanyagok feldolgozása
26 p. /183/ 4683/B/971

678.644.074:691.175

Rugalmas /tömör vagy hártvasze-
rű/ epoxigyanták, különös tekin-
tettel az építőipari felhasználá-
sra

16 p. /106/ 4659/B/971

681.3.06

Programozási rendszerek

8 p. /43/ 4651/B/971

681.3.065.2

621.394.14

Cimkódrendszerek

9 p. /51/ 4599/B/971

681.3.07

681.3.01

681.327.6

Adatbank

6 p. /35/ 4237/B/970

681.31:025.3/.4

Computerek alkalmazása a könyv-
tári feldolgozó munkában, katalo-
gusszerkesztésben és tájékoz-
tatásban

9 p. /73/ 4251/B/970

681.32

681.3.022

338.523.3

Digitális számítógépek általános
adatfeldolgozása /Annotált/

38 p. /198/ 4240/B/970

681.332.3

Rajzok és nyomvonalak gépi köve-
tési módjai /Annotált/

7 p. /27/ 4766/B/971

681.34

53.087.92

621.317.087.92

Gyors analóg-digitális átalaki-
tók /Annotált/

10 p. /33/ 4146/B/970

69.022.4/.5

699.8

620.17

Válaszfalak épületszerkezeti
/időállóság, szilárdság, állé-
konyság, klimatikus hatásokkal
szembeni ellenállóképesség/
vizsgálati módszerei és köve-
telményei

8 p. /48/ 4735/B/971

691.175

678.5.06

696.2

Műanyagok alkalmazása /épületen
belül gázvezeték-szereléssel kap-
csolatban/

4 p. /13/ 4225/B/970

693.554.057.1

666.982.2

624.012.45

Előregyártott vasbeton vázszer-
kezetek

7 p. /34/ 4585/B/970

693.814

693.97

725.23

721.011.27

Szerelhető acél vázszerkezetek,
főleg irodaépületek számára

6 p. /39/ 4574/B/970

696.2

Faláttörés gépesítése /épületen belül gázvezeték-szereléssel kapcsolatban/

3 p. /9/ 4224/B/970

696.2

Flexibilis gázkonnektorok alkalmazása /Annotált/

6 p. /23/ 4226/B/970

696.2

69.029

Gázvezetékek rögzítése horonyban és falon kívül /épületen belüli gázvezeték-szereléssel kapcsolatban/

4 p. /14/ 4223/B/970

697.245.3

697.8

Háztartási gázkészülékek égéstermékének elvezetése. Kéménymegoldások

6 p. /28/ 4661/B/971

697.245.38

Panelszerelések, előregyártott épületelemek beépített szerelvényekkel, főleg gázszelvényekkel. /Alkalmazott megoldások, hazai és külföldi előírások/ 1967-1970 évek szakirodalmából

6 p. /27/ 4664/B/971

697.9

Építészeti klimatechnika

14 p. /102/ 4598/B/971

711.558

Üdülővezetek fejlesztési problémái

6 p. /54/ 4317/B/970

725.73

725.743

Tisztasági és strandfürdők

8 p. /61/ 4607/B/971

725.824.4

Filmszínház

6 p. /42/ 4606/B/971

§